

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Terminologie nového občanského zákoníku z oblasti úpravy věcných břemen a analýza
ekvivalentního vyjádření ve francouzštině

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D.

Autor práce: Anežka Chrtová

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 30.4.2014

Anežka Chrtová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D., za jeho trpělivost, ochotu, odborné vedení mé práce a pomoc při jejím vytváření.

Anotace

Tématem této bakalářské práce jsou analýza termínů nového občanského zákoníku z oblasti úpravy věcných břemen a jejich překlad do francouzštiny. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se práce zabývá nejprve zasazením právního jazyka do odborného funkčního stylu, dále pak jeho jednotlivými charakteristikami. Poté rozebírá rozdíly mezi francouzštinou a češtinou na úrovni obecné i právní a nakonec pojednává o jednotlivých překladatelských postupech.

V praktické části práce jsou nejprve vybrány pojmy z nového občanského zákoníku, které jsou následně analyzovány. Ke každému pojmu je na konci analýzy přiřazen navrhovaný francouzský ekvivalent.

Práce je zakončena glosářem obsahujícím původní české pojmy a jejich francouzské ekvivalenty. Vše shrnuje závěr v češtině a resumé ve francouzštině.

Klíčová slova

právní jazyk

odborný překlad

překladatelské postupy

občanský zákoník

Abstract

The theme of this bachelor thesis is an analysis of terms in the New Czech Civil Code from the area of servitudes and their translation into French. The thesis is divided into two parts – a theoretical part and a practical part.

The theoretical part firstly deals with situating a legal language in a specialized writing style, then with its particular characteristics. Next, it depicts differences between French and Czech on an essential level, then on a legal level. At the end it shows methods of translation.

The practical part chooses terms to translate which are analyzed afterwards. In the end of the analysis, there is one French equivalent attached to each original Czech term.

A glossary of both terms is to be found in the end of the thesis. It contains both Czech terms and their French equivalents. A conclusion in Czech and a résumé in French summarize the whole thesis.

Key words

legal language

specialized translation

methods of translation

civil code

1	ÚVOD.....	7
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	9
2.1	Exkurs o odborném funkčním stylu	9
2.1.1	Funkční styl administrativně-právní	10
2.2	Právní jazyk.....	12
2.2.1	Znaky a vymezení právního jazyka	12
2.2.2	Vnitřní struktura právního jazyka	13
2.2.3	Sémantické stupně právních projevů vztahující se k překladu právního jazyka	15
2.2.4	Slovní zásoba právního jazyka.....	16
2.3	Srovnání češtiny a francouzštiny	18
2.3.1	Rozdíly mezi češtinou a francouzštinou	18
2.3.2	Hledisko syntaktické.....	18
2.3.3	Hledisko stylistické.....	19
2.3.4	Hledisko lexikální	20
2.4	Teorie překladu	22
2.4.1	Zásady odborného překladu.....	22
2.4.2	Problémy překladu	23
2.4.3	Překladatelské postupy.....	25
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
3.1	Analýza termínů nového občanského zákoníku a jejich ekvivalentní vyjádření ve francouzštině	32
3.1.1	Představení analyzovaných termínů.....	32
3.1.2	Překladová řešení	34
3.1.3	Glosář.....	56
4	ZÁVĚR.....	57
5	RESUMÉ.....	61
6	BIBLIOGRAFIE	64

1 ÚVOD

Tato práce vznikla v reakci na schválení Zákona č. 89/2012 Sb., tedy nového občanského zákoníku z roku 2012, který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Tento zákoník přinesl několik změn oproti jeho předchůdci z roku 1964 (Zákon č.40/1964 Sb.) a odstranil problematická místa dřívější úpravy. Změny se projeví například v chápání pojmu věci v právním smyslu, v nabývání vlastnického práva, v oblasti zástavního a zadržovacího práva nebo v oblasti úpravy věcných břemen. Zmiňovaná poslední oblast je stěžejní pro tuto práci, jelikož obsahuje pojmy, které byly nově zavedeny poslední verzí zákoníku.

Ve Francii je obdobou našeho občanského zákoníku Code civil z roku 1804, který je i přes mnohé novely stále platný. Mým úkolem v této práci bude zjistit, nakolik je možné najít ve francouzské úpravě termíny ze zákoníku českého a zda se jejich obsah shoduje či liší.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První je *Úvod*, následuje *Teoretická část*, *Praktická část* a nakonec je celá práce shrnuta v *Závěru* a ve francouzském *Resumé*.

Nejprve je v teoretické části práce, konkrétně v podkapitole *Exkurs o odborném funkčním stylu* a v oddílu *Funkční styl administrativně-právní*, vymezeno, do jakého funkčního stylu by se mohl řadit právní jazyk. Tímto tématem se zabývají práce J. Chloupka, M. Čechové, T. Tkačukové a M. Tomáška. Tomášek se na rozdíl od ostatních zmíněných autorů jako jediný zabývá podrobně právním jazykem.

Po té se práce zaměří na podrobnější analýzu právního jazyka, kterou obsahuje podkapitola *Právní jazyk*. V oddílech náležejících do této podkapitoly jsou popsány znaky právního jazyka, jeho vymezení, struktura, sémantické stupně a slovní zásoba. Pochopení těchto bodů pomůže přiblížit se k pochopení zásad odborného překladu, o kterém pojednává další podkapitola.

Klíčové pro tento překlad není však pouze znát rysy odborného stylu, ale také jednotlivé rozdíly mezi oběma překládanými jazyky. Tyto rozdíly jsou vymezeny v podkapitole *Srovnání češtiny a francouzštiny* a to sice jak na úrovni obecné, tak

na úrovni právního stylu. Pro větší přehlednost jsou tyto rozdíly roztrženy do tří oddílů – rozdíly dle hlediska syntaktického, stylistického a lexikálního.

Podkapitola *Teorie překlada* nastiňuje zásady a problémy odborného překlada vzhledem k právnímu Pro praktickou část práce, je nezbytné poznat jednotlivé překladatelské postupy, které jsou popsány v oddíle *Překladatelské postupy* v závěru teoretické části.

V praktické části práce vymezím několik termínů nového občanského zákoníku z oblasti věcných břemen, ke kterým se následně budu snažit najít ekvivalent ve francouzském právu. Cílem je tedy zjistit, zda se francouzská úprava občanského práva v oblasti věcných břemen s tou českou shoduje, případně nakolik se od ní liší. Další cíl je najít ve francouzském zákoníku ekvivalenty vybraných českých termínů nebo takové části francouzského zákoníku, které se s nimi neshodují sice názvem, ale alespoň obsahem.

Dalším cílem je zjistit, nakolik je možné přeložit vybrané termíny pomocí slovníků, a to sice jak právně zaměřených, tak slovníků obecných. Z nich vyhodnotím ten, ve kterém jsem bylo možné nalézt nejvyšší množství vymezených termínů.

Posledním bodem analýzy v praktické části práce bude navrhnutí možného překladatelského řešení vybraných termínů. Na základě získaných informací zjistím, zda se ekvivalenty českých termínů ve francouzském právu nacházejí a zda je mohu použít bez další úpravy či zda tyto francouzské termíny chybí. Ve zmíněném druhém případě navrhu odpovídající ekvivalent sama za použití představených překladatelských postupů a podkladů získaných z analýzy slovníků i francouzského zákoníku. Mnou navržená překladová řešení zanesu do *Glosáře*, který se nachází na konci praktické části práce.

2 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce se nejprve pokusím o zasazení právního jazyka do odborného funkčního stylu. Podrobněji se pak podívám na funkční styl administrativně-právní, jakožto styl, do kterého bych zařadila právní jazyk.

V další podkapitole se zaměřím na právní jazyk a jeho znaky, vnitřní strukturu, sémantické stupně a slovní zásobu.

Podkapitola s názvem *Srovnání češtiny a francouzštiny* představuje rozdíly mezi těmito dvěma jazyky na základě tří hledisek – syntaktické, stylistické a lexikální. Zprvu předložím některé obecné rozdíly a poté rozdíly specifické pro právní jazyk.

Poslední podkapitolou teoretické části je *Teorie překladu*, která je klíčová pro zpracování praktické části práce, jelikož překladatelské postupy budu využívat při překladu vybraných termínů z nového občanského zákoníku.

2.1 Exkurs o odborném funkčním stylu

Odborný funkční styl zahrnuje jazykové projevy, jejichž cílem je předání jasné, přesné a pokud možno úplné informace. Tyto projevy nepřinášejí žádné estetické ani emotivní informace a jejich styl je relativně ustálený. Cílem těchto projevů je jejich adresátovi poskytnout jednoznačnou, přesnou a úplnou představu o určitém jevu či informaci. Funkce těchto textů je jiná než v běžné komunikaci, proto je nazývána jako odborně sdělná.

Každý odborný text je vytvářen s předpokladem, že jeho čtenář bude mít určitou míru znalostí a zkušeností z daného oboru. Autor odborného textu tedy navazuje na dřívější poznatky, se kterými by čtenář měl být obeznámen (CHLOUPEK, J., 1991, s. 169). Znalosti vnímatele textu by měly být věčné, stejně tak jako jazykové. Předpokládaný adresát je tedy v textech odborné povahy důležitým slohotvorným činitelem, protože jeho předpokládaná míra znalostí ovlivňuje jednak jazykové ztvárnění, hloubku zpracování tématu i způsob jeho pojetí, ale i např. způsob publikace tohoto textu. V projevech odborného funkčního stylu se uplatňuje slohový postup výkladový, úvahový nebo popisný (ČECHOVÁ, M., 1997, s. 148,163).

Odborné projevy můžeme rozdělit podle několika kritérií. Máme projevy mluvené, které mohou občas obsahovat i hovorové prvky, a projevy psané, ve kterých se setkáme s vyjadřováním zcela odborným. Texty můžeme rozčlenit i podle vědních disciplín, tedy na texty společenskovední, ve kterých se mohou vyskytovat prostředky stylu uměleckého, a na texty věd exaktních, které jsou sestavovány často dle přesné formy a jejich autor se uchyluje k výkladu a popisu (ČECHOVÁ, M., 1997, s. 150).

Chloupek (1991, s. 173) dále rozděluje odborný funkční styl na styl vědecký (teoretický), praktický odborný styl, styl populárně naučný, styl učební a esejistický.

2.1.1 Funkční styl administrativně-právní

Tomášek (2003, s. 27-8) vysvětluje, že jazyk bývá strukturován hlavně z hlediska funkce – proto tedy vymezujeme funkční styly jazyka. Na výstavbu právních projevů má největší vliv právě jejich funkce. Právní styl je zde kladen vedle stylu odborného. Názory, zda existuje samotný „právní styl“, či pouze styl odborný nebo administrativní se liší. Podle Tomáška má „funkční styl právní“ dvě složky, stejně jako ostatní funkční styly – všeobecný gramatický základ a odborné názvosloví.

„Soubor gramatických a lexikálních prostředků je natolik kompaktní, že umožňuje právnímu jazyku vystihovat všechny právní situace a činnosti. Právní styl je tak v každém jazyce charakteristickým a jednotným způsobem výběru a uspořádání jazykových prostředků v právních projevech (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 27).“

Čechová (1997, s. 167-74) zařazuje všechny administrativně-právní a hospodářsko-administrativní projevy do stylu administrativního. Právní texty tedy nijak přímo nespecifikuje, hovoří souhrnně o textech administrativních, kterým přiřítá určité vlastnosti.

Sestavení takového administrativního textu vyžaduje kvalifikovaného autora. Tyto texty musí odpovídat věcně i formálně určitým předepsaným normám, které by se měly dodržovat. Žánr i jazykové prostředky jsou předem určeny, autor administrativního textu je nemůže libovolně volit. Konečně autor sám o sobě často nemá takový význam, jako text samotný. Adresátem může též být jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Vztah adresáta a pisatele je zde nežádoucí, texty administrativní povahy jsou zbaveny veškeré subjektivnosti, která by z takového vztahu mohla plynout.

Administrativní projevy jsou sestavovány tak, aby byly stručné, věcné, snadné a rychle zhotovitelné. Jakákoliv expresivnost či pestrost vyjadřování je zde nadbytečná. Administrativní projevy jsou většinou psané, ovšem ne zcela výlučně. Patří sem i jednání úřední povahy, které jsou monologické či dialogické povahy.

V administrativním stylu se uplatňují předtištěné formuláře, které usnadňují formulaci a zpracování údajů. V případě textových žánrů se uplatňují textové vzorce, které můžeme nalézt i v čistě právních projevech. Dle Čechové se nejčastěji využívá vět jednoduchých a jednočlenných, někdy i agramatických vyjádření, tedy vět po formální stránce neúplných. Tento popis ovšem patří spíše textům vyloženě administrativní povahy, tedy formulářům, seznamům apod. Zákony a jiné právní texty často využívají naopak velmi rozsáhlá souvětí.

Z morfologického hlediska jsou administrativní texty spisovné. Nejčastěji tvoří slovní zásobu jména, a to sice podstatná s přídavnými. Slovesné tvary jsou méně frekventované, ovšem setkat se můžeme se slovesem v infinitivu, u určitých sloves s indikativem a neosobními tvary sloves (3. os.). Vyskytují se též zkratková slova, zkratky a značky (např. označení jmen obchodních společností, typu výrobku), které tvoří do jisté míry nespisovnou stránku těchto projevů. Zkratky, značky a zkratková slova musí být známa jak autorovi tak adresátovi projevu.

Do administrativního stylu Čechová zahrnuje celou řadu slohových útvarů. Mohou být jednak textové, tedy s vyjadřováním souvislým nebo heslovité, tedy schematicky formulované. Mezi textové patří např. úřední dopis, žádost, či posudek, mezi heslovité např. dotazník, vysvědčení či inventární seznam. Zmiňuje též rozsudek a protokol, jakožto projevy vytvářené podle právní normy, mající standardizovaný charakter. Většinou se vpisují do předem natištěných formulářů s vynechanými místy pro konkrétní údaje. Zákon jako takový Čechová nezařazuje do odborného ani do administrativního funkčního stylu. Já osobně bych zákon rozhodně do odborného stylu zařadila, resp. bych vyčlenila styl právní, který by spadal pod ten odborný a do něj by patřily zákony a jiné právní projevy

2.2 Právní jazyk

Právní jazyk tedy můžeme zařadit do odborného funkčního stylu, popřípadě do stylu administrativně-právního. Dále uvádí Tkačuková (2006, s. 14) ve své práci, že můžeme vyčlenit dva substyly, které pod ten odborný administrativně-právní styl spadají. Těmito substyly jsou právní a právnícký. Zákony, vyhlášky a další oficiální ustanovení řadíme pod styl právní, zatímco jazyk, kterým mluví právníci, spadá pod styl právnícký. Řadíme sem texty z právní vědy, ústní projevy právníků i např. učebnice práva. Tomášek (2003, s. 24) uvádí i vznik těchto dvou pojmů odvozený ze slovtvorné analýzy. „Právní jazyk vychází ze slova právo, zatímco termín právnícký jazyk je motivován slovem právník (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 24).“

Právní styl dále může rozdělit buďto dle druhu dokumentů – styl zákonů, styl vyhlášek apod. nebo je můžeme rozdělit dle jednotlivých odvětví práva, na styl práva soukromého a veřejného. Důležitý je poznatek, že právní styl má vždy podobu psanou, zatímco styl právnícký má podobu jak psanou, tak mluvenou. Proto je možné se v právníckém stylu setkat při mluveném projevu s užitím profesního žargonu či slangu (TKAČUKOVÁ, T., 2006, s. 14). Tomášek (2003, s. 25) tento jev nazývá také nespisovným jazykem právním, neboli jazykem profesionálním (např. soudcovský).

2.2.1 Znaky a vymezení právního jazyka

Tomášek (2003, s. 25) považuje právní jazyk za tzv. odborný subsystém znakového systému každého jazyka. Znaky právního jazyka jsou jednotlivá slova, slovní spojení či celé věty. Právní jazyk je realizován na úrovni právního projevu, tedy projevu, který přináší nějakou právní informaci.

Tato informace může být přenesena znaky jazykovými i nejazykovými. Mezi nejazykové znaky, kterými můžeme označit právní skutečnosti, zahrnujeme ikony a signály. Symboly jsou jazykové i nejazykové povahy.

Ikony jsou znaky, které zobrazují přímo označovanou skutečnost. Právní informaci takto zobrazenou můžeme vidět například na některých dopravních značkách.

Signály jsou vizuální či akustické znaky, které přenáší informaci pouze za uskutečnění určité, předem stanovené situace. V případě neuskutečnění této situace ztrácí tyto znaky svou funkci. Můžeme sem zařadit například světelné značení

křížovatek či železničních přejezdů (zde se může jednat o kombinaci akustického i vizuálního značení).

Symboły chápeme jako jazykové i nejazykové znaky, které jsou předem dány dohodou v určitém společenství. Jazykovým symbolem je slovo, nejazykové symboly jsou např. některé dopravní značky či označení příkazů a zákazů. Nejsou podmíněné naplněním nějaké situace na rozdíl od signálů. Neexistuje zde přímý vztah mezi označovanou skutečností a symbolem (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 23-4).

2.2.2 Vnitřní struktura právního jazyka

Právní jazyk rozděluje Tomášek do několika stylových vrstev, ve kterých jsou pak realizovány právní projevy. Člení je dle jednotlivých hledisek:

A) PRAGMATICKÉ HLEDISKO – „vztah uživatele jazykových znaků k těmto znakům“

Zde rozlišuje několik primárních prvků komunikace, které jsou pro toto hledisko zásadní. Prvním prvkem je *mluvčí* neboli aktivní subjekt komunikace, *sdělení* je pak objekt komunikace a *příjemce* je pasivní subjekt komunikace.

Nejdůležitější je pro autora právních projevů *mluvčí*. Autor právního textu nemusí být vždy zároveň *mluvčím* a většinou tomu tak není. Autor bývá naopak zaměstnanec těchto aktivních subjektů komunikace, kterými mohou být soudy, stát či státní orgán. Projev *mluvčího* Tomášek dělí na čtyři vrstvy – stylová vrstva právní normy, vrstva aplikační, vrstva popularizační a vrstva právní rétoriky.

Ve *stylové vrstvě právní normy* jsou psány ústavní a obyčejné zákony, kde *mluvčím* je parlament. Je vrstvou základní a od ní jsou odvozeny další vrstvy. Dále jsou touto vrstvou psány sekundární právní akty, kde *mluvčím* je orgán výkonné moci.

Do *stylové vrstvy aplikační* patří např. rozhodnutí soudů nebo státních orgánů, tedy právní projevy, které aplikují právní normy na určité případy či situace. Dále tato vrstva slouží projevům, které právní normu vykládají – tedy např. soudní rozhodnutí.

K rozšiřování právních informací mezi širokou veřejností slouží *stylová vrstva popularizační*. K tomuto účelu slouží zpravidla tisk, rozhlas, televize, film apod.

Specifickou vrstvou je *stylová vrstva právní rétoriky*. Do této vrstvy patří téměř výhradně projevy mluvené, které často shrnují poznatky získané v průběhu nějakého řízení, a následně slouží k tomu, aby dopomohly přesvědčit rozhodující orgán ve prospěch či v neprospěch jedné ze stran. Jako jediná tato vrstva dovoluje i určitou neexpresivnost a použití prvků uměleckého stylu (např. metafora).

Přesto, že za nejdůležitější složku komunikace při tvorbě právních projevů byl považován mluvčí, tak ani příjemce není vhodné zcela vypustit. Za potenciálního příjemce právních projevů považuje Tomášek takového adresáta, který ovládá dostatečně právní jazyk. Podle příjemce vyčleňuje další tři vrstvy, a to sice vědeckou stylovou vrstvu právního jazyka, pedagogickou stylovou vrstvu právního jazyka a nespisovné projevy právního jazyka.

Vědecká stylová vrstva je vrstvou vědeckých prací nebo komentářů k zákonům, má za úkol vykládat normy a zásady práva.

Pomocí *pedagogické stylové vrstvy* jsou zprostředkovávány informace studentům práva. Musí jít tedy o takový projev, kterým budou studenti rozumět i přes to, že zatím neznají kompletní právní terminologii, a zároveň by tento projev měl být schopný studentům jejich znalosti doplnit.

Do *stylové vrstvy nespisovných projevů* patří profesionální vrstva, která je jazykem, kterým mluví právníci. Tedy onen „právnícký jazyk“. Studenti práva zase vytvářejí tzv. slangovou vrstvu, kde často užívají metafory či metonymie. Argotická vrstva je jazykem zločinců a vězňů, často konstruována tak, aby okruh příjemců snížila na úplné minimum.

Posledním kritériem pro vytvoření právního projevu, je kritérium textu. Autor se zde neohlíží na mluvčího ani na adresáta, ale řídí se tématy jednotlivých právních odvětví. Máme tedy právní projevy trestního práva, správního práva či práva rodinného.

B) SYNTAKTICKÉ HLEDISKO – „vzájemný vztah jazykových znaků uvnitř znakového systému“

Syntaktické vztahy jsou důsledkem stylového rozvrstvení právního jazyka, ale nejsou jeho příčinou. Proto toto hledisko nemá zásadní význam ve vnitřní struktuře jazyka.

C) SÉMANTICKÉ HLEDISKO – „vztah jazykových znaků k označované skutečnosti“

Ze sémantického hlediska má právní jazyk dvě funkce – deskriptivní a preskriptivní.

Projevy, které mají *deskriptivní funkci*, popisují objektivně existující skutečnost, tedy jazykově ztvárňují její rysy.

Preskriptivní funkce popisuje právní skutečnost takovou, jaká má být, ne takovou jaká je (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 29-36). To znamená, že právní texty obsahují normy, které určují chování adresátů těchto norem. V praxi jsou tato pravidla chování např. povolení, zákazy či příkazy. Tato funkce odlišuje právní jazyk od běžného jazyka, který obvykle pouze předává nějakou informaci, či sdělení. Zároveň je tato účelovost právního jazyka i zásadním problémem při jeho překladu – přeložený právní text nesmí tuto preskriptivní funkci ztratit (PETRŮ, I., 2007, s. 86-87).

2.2.3 Sémantické stupně právních projevů vztahující se k překladu právního jazyka

Právní projevy se mohou vztahovat ke dvěma sémantickým stupňům. *Projevy prvního sémantického stupně* se vztahují k okolnímu materiálnímu světu. Skutečnosti tedy buďto popisují nebo předepisují, jak jsem již vysvětlila výše.

Právní projevy druhého sémantického stupně nazývá Tomášek jinak také tzv. *právním metajazykem*. Tyto projevy se vztahují k právnímu jazyku jako k jazykovému kódu. V praxi jsou to tedy především definice.

Na základě vymezení těchto dvou stupňů můžeme též vymezit dva stupně překladu právního jazyka – intrasémiotický neboli vnitrojazykový a intersémiotický neboli mezijazykový překlad.

Vnitrojazykový překlad je překlad mezi dvěma sémantickými stupni v rámci jednoho jazyka. Nazývá se též výkladem neboli interpretací práva. Jinými slovy, překládáme z právního jazyka do běžného jazyka, právní norma tedy tímto procesem nabývá na významu.

Překlad právního textu z jednoho národního jazyka do druhého, tedy v případě této práce překlad z češtiny do francouzštiny, se nazývá mezijazykový. Dle Tomáška (2003, s. 38-42) je pro mezijazykový překlad vhodné, aby překladatel napřed provedl překlad vnitrojazykový. Tím ověří nezbytný fakt, a to sice zda má právní norma ve výchozím jazyce¹ a v cílovém jazyce² stejný význam. Překladatel by měl tedy napřed vnitrojazykově přeložit termín výchozího jazyka a následně termín přeložit mezijazykově. Aby ověřil správnost obsahu tohoto výsledného termínu cílového jazyka, musí tento termín přeložit též vnitrojazykově. V případě, že se tyto vnitrojazykové výsledky shodují, a to alespoň částečně, může překladatel usoudit, že jím vybraný cílový ekvivalent výchozího termínu je správný.

2.2.4 Slovní zásoba právního jazyka

Pro odborné texty byla postupně vytvořena specifická vrstva lexikálních jednotek, tedy termínů. Většinou se jedná o substantiva a sdružená pojmenování, méně o slovesa a jiné slovní druhy (CHLOUPEK, J., 1991, s. 182). Tomášek (2003, s. 48) do slovní zásoby právního jazyka připojuje kromě termínů i slovní spojení a jazykové šablony.

Termín je lexikální jednotka, která je identifikovatelná nezávisle na kontextu. Její význam je ostře ohraničený a v rámci oboru ustálený. Význam termínů se vyvíjí a ustaluje spolu s vývojem příslušného oboru (CHLOUPEK, J., 1991, s. 183). Jako příklad zániku termínu v průběhu vývoje práva i jazyka uvádí Tomášek (2003, s. 49) termín „výprosa“ či „hyperocha“, které byly ovšem do českého práva navraceny novým občanským zákoníkem³ z roku 2012.

Stejně jako pro celý odborný funkční styl platí, že k porozumění termínu je potřeba vzdělání v oboru nebo alespoň určitých zkušeností (CHLOUPEK, J., 1991, s. 183). V právních projevech však bývají užívány i výrazy tzv. obecného základu či výrazy specifické pro jiné obory. Aby byl tedy termín odlišen od netermínu, neboli výrazu obecného základu, musí dodržet určité požadavky:

¹ překládaný jazyk

² jazyk, do kterého překládáme

³ 89/2012 Sb.

- „významová přesnost,
- jednoznačnost,
- stručnost,
- srozumitelnost,
- ustálenost,
- ústrojnost,
- úkonnost,
- neexpresivnost (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 47,50).“

Tomášková *slovní spojení* sestávají ze slovesa (z obecného základu) a z termínu. Jsou to tedy víceslovné výrazy neterminologické povahy, kterými se popisuje právní skutečnost. Tato spojení mají pevnou stavbu, sloveso se váže k určitému podstatnému jménu, které nelze nijak měnit, protože by toto spojení poté ztratilo svůj právní význam. Jako příklad Tomášek uvádí slovní spojení „*sdělit obvinění*“ a „*vypsat referendum*“.

Nakonec *jazykové šablony* jsou víceslovné, polovětné někdy až větné konstrukce, které vznikají kombinací termínů a slovních spojení s výrazy běžné slovní zásoby. Splňují určité požadavky, stejně jako termíny:

- „srozumitelnost,
- ustálenost,
- ústrojnost,
- úkonnost (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 52).“

Šablony mohou být v některých případech i expresivní. Můžeme je vyčlenit z textu jako samostatné jednotky, ovšem do textu se vkládají jako celek. Vznikly automatizací jazykových prostředků. Jako příklad šablony uvádí Tomášek (2003, s. 51-3) „*tento zákon vstupuje v účinnost dnem vyhlášení*“ nebo „*tento rozsudek je konečný a není proti němu odvolání*“.

2.3 Srovnání češtiny a francouzštiny

V následujících čtyřech kapitolách se věnuji srovnání českého a francouzského jazyka v rámci tří hledisek – syntaktického, stylistického a lexikálního. Zprvu nahlédnu na některé obecné rozdíly a později se zaměřím na specifika z oblasti právních projevů.

2.3.1 Rozdíly mezi češtinou a francouzštinou

Základním rozdílem mezi těmito dvěma jazyky je, že francouzština je jazyk izolační, zatímco čeština je jazyk flexivní.

Izolační neboli analytické jazyky mají pevný slovosled, podmět vyjadřují osobním zájmenem, ne tvarem slova a vztahy vyjadřují pomocnými výrazy, nikoliv tvary slov či koncovkami. Francouzština, která do této kategorie spadá, tedy izoluje své jednotky a vzájemně je propojuje členy a předložkami. Flexe francouzštiny je omezená, bývá nahrazena umístěním jednotek ve větě nebo předložkami (RADINA, O., 1977, s. 10).

Flexivní jazyky, do nichž patří i čeština, mají ohebná slova. Nedodržují pevný slovosled, slovní druhy odlišují tvarem slova a koncovky jednotlivých slov mohou nést více významů.

Čeština tedy na rozdíl od francouzštiny pracuje s předponami a příponami, neklade podmíněná osobní zájmena a je prostorově úsporná, což o francouzštině tvrdit nemůžeme.

2.3.2 Hledisko syntaktické

Ze syntaktického hlediska je mezi právní češtinou a právní francouzštinou několik odlišností. Jednou z nich je například častý výskyt podstatných a přídavných jmen, která vznikla konverzí přítomného i minulého participia (např. „*intimé/předvolaný*“ nebo „*appellant/odvolávající se, příp. podávající odvolání*“). Tvary participia přítomného často označují aktivní stranu právního vztahu a tvary participia minulého tu pasivní, či jsou výsledkem takového vztahu (PETRŮ, I. , 2007, s. 90). V češtině jsou tato podstatná jména odvozena většinou od přídavných (jako v případě „*předvolaný*“) nebo mají svůj vlastní tvar nesouvisející s přídavným jménem (např. „*osvojenec/adopté*“). Příčestí v češtině může sloužit jako základ pro vytvoření

takového přídavného jména, ze kterého následně vzniká jméno podstatné (např. obviněn – obviněný, ve francouzštině „*prévenu*“).

Dalším specifikem právní francouzštiny je častá změna slovosledu, tedy inverze podmětu a přísudku dle české terminologie⁴ (PETRŮ, I. , 2007, s. 90). K dosažení neutrálního, objektivního a vážného rázu právních textů je ve francouzštině užíváno hojně pasivních konstrukcí a přechodníku přítomného. Typickým rysem francouzštiny jsou velmi dlouhá a komplikovaná souvětí, která se v českých právních textech samozřejmě vyskytují také, ovšem ne stejně strukturovaná a ne tolik rozvláčná. Francouzská souvětí obsažená v právních textech jsou složena z několika souřadných a podřadných vět, které jsou na sebe navzájem spojeny řadou spojovacích výrazů či konektorů⁵ (HUTLOVÁ, H., 2011, s. 18).

2.3.3 Hledisko stylistické

Z hlediska slohového můžeme srovnávat slohové roviny jazyka. Oba jazyky, tedy čeština i francouzština, mají těchto rovin několik. Existuje *jazyk spisovný/la langue correcte*, kterým se hovoří při oficiálních příležitostech, *jazyk hovorový/la langue parlée soignée*, který má blízko ke spisovnému a užívá se v běžném denním hovoru. Pak máme *jazyk lidový/la langue populaire* či *jazyk obecný/la langue parlée relâchée*, ty jsou od toho hovorového vzdálenější, jak tvaroslovím, tak skladbou. Dále můžeme označit *jazyk básnický/la langue poétique* nebo *jazyk knižní/la langue littéraire*, často slavnostní, obsahující slova nově vytvořená či naopak slova knižní, zastaralá (RADINA, O., 1977, s. 126).

Krhutová (2009) zařazuje hovorovou češtinu pod jazyk spisovný, tedy tvrdí, že hovorový jazyk je mluvená verze spisovného. Od jazyka spisovného se však v několika znacích odlišuje – zahrnuje zdvořiliny, emocionálně zbarvená slova, často odlišné tvary podstatných jmen, sloves či číslovek⁶. Větná stavba je volnější, objevují se i neologismy⁷. Obecnou češtinu řadí Krhutová (2009) pod nespisovné útvary jazyka a označuje ji jako směs všech nářečí, hovorové i spisovné češtiny.

⁴ Např. „*Est français l'enfant né en France lorsque l'un de ses parents au moins y est lui-même né.*“ z francouzského Code civil, Art.19-3

⁵ Např. qui, dont, lequel, pour que, afin que, avant que

⁶ Např. „přeju“ místo „přeji“

⁷ Např. „esemeskovat“

Mezi nespisovné útvary jazyka patří i *slang/l'argot*, tedy „citově zabarvený jazyk příslušníků stejné společenské skupiny“. Za zmínku stojí i *nářečí/les dialectes*, což jsou jazykové útvary vymezené teritoriálně (RADINA, O., 1977).

Právní francouzština, jakožto i čeština je jazyk spisovný. Francouzština používá často až slavnostního tónu v některých normativních textech. Při překladu mezi dvěma jazyky se na tato fakta nesmí zapomínat, text se musí překládat správně nejen věcně, ale i stylisticky.

Při pohledu na právní francouzštinu se setkáme se zvláštností v podobě hromadění synonym, což je jev, který se v českých právních textech neobjevuje. Ve většině případů není nutné překládat obě synonyma, česká verze si vystačí pouze s jedním termínem (PETRŮ, I. , 2007, s. 90). Příkladem takových synonym může být „*nul et non avenu*“, tedy v českém překladu „*neplatný*“ (ještě lépe „*od počátku neplatný*“) nebo „*lu et approuvé*“, které by se dalo do češtiny převést jako „*schváleno*“ či „*po nahlédnutí schváleno*“.

Jinou stylistickou zvláštností právní francouzštiny je odkazování na předcházející či následující situace pomocí slov jako „*ledit/takřečený*“. Jednak je to snahou zprostředkovat informaci pro adresáta co nejpřesněji, na druhé straně jde o určité dosažení kvality právního projevu, na které si právní francouzský jazyk zakládá. Vybraná právní francouzština důsledně dodržuje gramatická pravidla, která se často pojí s různými gramatickými zvláštnostmi, jako např. vynechávání záporné částice „*pas*“ apod (PETRŮ, I. , 2007, s. 91).

2.3.4 Hledisko lexikální

Francouzské právní termíny jsou mnohem starší než ty české, někdy se hovoří až o jejich přílišné zastaralosti a nadužívání archaismů. Právní francouzština je jazykem ustáleným a tradičním a to z toho důvodu, že neprošla na rozdíl od češtiny obdobím vlivu socialistického práva, které v Čechách přerušilo románsko-germánskou tradici používaných právních výrazů (PETRŮ, I. , 2007, s. 88).

Z lexikálního hlediska jsou velkým specifikem francouzštiny tzv. „*faux amis*“, což jsou jednoslovné termíny či slovní spojení, která svádí k překladu do češtiny pomocí kalkování, ovšem výsledky tohoto potupu jsou většinou nepřesné, někdy zcela

nesprávné. Jako příklad bych uvedla termín „*affaire*“, který v právní oblasti znamená „*věc či objekt*“, v oblasti obchodní francouzštiny „*obchod*“ spíše než „*aféru*“. Stejně tak bychom mohli přeložit „*acte authentique*“ jako „*autentický akt*“, zatímco správným překladovým řešením je „*veřejná listina*“ a „*avocat général*“ není „*generální advokát*“, nýbrž „*státní zástupce*“. Problematice překladu jednotlivých právních termínů z francouzštiny do češtiny se podrobněji věnuji v kapitole o problémech překladu a příslušných překladatelských postupech.

Ve francouzských právních projevech se vyskytují zkratky jako „*L.*“, což je zkratka pro „*loi*“, tedy „*zákon*“ a „*n°*“ je obdoba českého „*č.*“, tedy „*čísla*“. *JORF*“ či „*JO*“, zastupující „*Journal officiel de la République française*“ (nebo jen „*Journal officiel*“), jsou obdobou naší „*Sbírky zákonů*“ a její zkratky „*Sb.*“.

2.4 Teorie překladu

2.4.1 Zásady odborného překladu

V následujících několika odstavcích bych chtěla představit pojetí odborného překladu od několika autorů. Nejprve jsem shrnula myšlenky Knittlové (2000, s. 136) a Žváčka (1995, s. 14-20), kteří se problematikou odborného překladu sice zabývají, ovšem své práce vztahují k překladu textů do jiného jazyka než francouzštiny, konkrétně angličtiny a ruštiny. Vybrala jsem ty části jejich prací, které se vztahují k obecným poznatkům o překladu odborných textů, protože se mi nejeví jako vhodné řídit se specifickými částmi zaměřenými na překlad do konkrétního jazyka. Jak jsem již v práci uvedla, překlad právních textů dle mého názoru spadá pod překlad textů odborných, ovšem ani jeden z výše zmíněných autorů se tomuto specifickému odvětví nevěnuje. Knittlová (2000, s. 128-30) se částečně věnuje právní angličtině, kterou ovšem považuje za zkosnatělou a volající po úpravě a nezapomíná zmínit silný vliv francouzské právní terminologie, která se v té anglické nalézá poměrně často⁸. Nejpodrobněji se právním překladem zabývá Tomášek, proto se od obecného úvodu přenesu právě k jeho pojetí této problematiky.

Překlad odborného textu se výrazně liší od překladu uměleckého. Překladatel takových textů, tedy pro potřeby mé práce i překladatel textů právních, musí být seznámen s odbornou terminologií, formulacemi a ustálenými obraty odborného stylu výchozího jazyka, v tomto případě tedy stylu právního.

Dle Knittlové (2000, s. 132) je pro překladatele práva nezbytná znalost dokumentů odborného (právního) stylu ve výchozím jazyce. V případě, že překladatel překládá např. kupní smlouvu, nelze ji korektně přeložit bez znalosti náležitostí kupní smlouvy v příslušném státě, ve kterém je výchozí jazyk používán.

Podstatou odborného překladu je přenést především obsahovou informaci, na rozdíl od např. překladu poezie, kde je cílem přenést spíše celkový dojem z textu, popř. vnést do něj určitou originalitu. V uměleckém překladu je překladateli poskytnuta větší volnost, zatímco překladatel odborného textu tyto možnosti nemá – není žádoucí pokoušet se o slohovou či lexikální pestrost, modernizaci či zpřístupnění daného stylu.

⁸ Např. anglické „contract“ a francouzské „contrat“ či totožné termíny „assurance“

Na druhé straně věcný překlad založený čistě na ekvivalenci slov také není dostačující, o čemž budou pojednávat kapitoly zabývající se překladatelskými postupy.

Dle Tomáška (2003, s. 95) se překlad práva odlišuje od překladu jiných odborných disciplín⁹ hlavně tím, že právní systémy jednotlivých států nejsou totožné, včetně politických a úředních institucí. Názvy a pojmy se v právním systému také rychleji vyvíjí, proto je obtížné vytvořit publikaci, která by zachycovala všechny potřebné termíny např. dvou právních systémů, bez toho aniž by musela být neustále obměňována. Přesto je překlad právních textů žádaný a nemůže být nikterak opomenut. Jak jsem již zmínila v předchozích odstavcích o principu odborného překladu, překladatel musí převést text z výchozího jazyka do jazyka cílového tak, aby nezkrátil jeho obsah a aby text v jazyce cílovém zároveň odpovídal příslušnému jazykovému úzu a normě. V tomto procesu není vždy snadné nalézt ekvivalent termínu výchozího jazyka v jazyce cílovém, čímž se dostávám k další kapitole, která se zabývá problémy překladu.

2.4.2 Problémy překladu

Při hledání odpovídajících ekvivalentů tedy může překladatel narazit na řadu problémů. Tomášek navrhuje nejprve se pokusit nalézt odpovídající termín v cílovém jazyce, a pokud toto není možné, tak se uchyluje k následujícím řešením:

- *„nepřekládat, nýbrž vyhledat odpovídající řešení na úrovni cílového jazyka. Tu je na místě poukázat především na nutnost porovnat řešení ve VPJ i v CPJ pomocí vnitrojazykového překladu,*
- *vytvořit nový termín je na místě tam, kde není odpovídající termín v CJ, nebo tam, kde dosavadní termín nevyhovuje obsahově (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 97).“*

„Nepřekládat“ není dle mého názoru zcela nejvhodnější vyjádření, použila bych spíše „nepřekládat doslovně“, a to sice za situace, kdy se nám sice podařilo odpovídající termín v cílovém jazyce nalézt, ale tento překlad je nevhodný pro právní prostředí. Odpovídající řešení na úrovni právního cílového jazyka vyhledáme tedy tak, že pronikneme do jeho smyslu. Výsledek v cílovém právním jazyce musí být srozumitelný,

⁹ Např. medicína, biologie

gramaticky správný a účelný pro daný jazyk. Jako příklad výsledku tohoto postupu uvádí Tomášek dvojici „*sbírka zákonů/recueil des lois*“.

Nebo využijeme termín podobný, který usnadní adresátovi vytvořit si srozumitelnou představu o příslušném pojmu. Tento překlad nemusí být ovšem zcela přesný a může určité informace zkreslovat – opět uvedu Tomáškův příklad dvojice „*zákon o provozu na pozemních komunikacích/Code de la route*“. Francouzskému „*Code de la route*“ by podle Tomáška lépe odpovídal český ekvivalent „*silniční zákon*“, což je zkrácené označení pro „*zákon o silniční dopravě*“ či právě pro „*zákon o provozu na pozemních komunikacích*“. Dle mého názoru „*Code de la route*“ spíše odpovídá českému „*Pravidla silničního provozu*“, vzhledem k tomu, že jde o soubory několika právních předpisů.

Problémem „ekvivalentnosti ekvivalentů (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 98)“, tedy otázkou do jaké míry je ekvivalent určitého termínu možné nalézt, se zabývá Radimský (2004, s. 37-44) – rozděluje problémovou ekvivalentnost termínů do čtyř kategorií:

A) Termín z výchozího jazyka víceméně odpovídá jednomu termínu v jazyce cílovém, ale jeho významový rozsah je větší.

Překladatel v tomto bodě nemá příliš na výběr, překlad je tedy jednoduchý a je použit ten jediný termín, který se v cílovém jazyce nabízí. Ovšem adresát překladu by měl mít na vědomí, že zde došlo k posunu od výchozího jazyka, a že termín v jeho jazyce zahrnuje větší množství informací, než termín původní. Tento posun je zřejmý u překladu francouzského termínu „*société anonyme*“, který se do češtiny logicky převádí jako „*akciová společnost*“. Přitom francouzská akciová společnost se ze zákona řídí jinými pravidly než ta česká. V případě kdy v překládaném textu obsahujícím takový termín není dále fungování této společnosti (či jiného termínu, který je překládán) popsáno, je dle mého názoru vhodné uvést vysvětlení nebo alespoň poznámku, aby si dotyčný v případě potřeby vyhledat nutné náležitosti.

B) Termín z výchozího jazyka odpovídá několika termínům v jazyce cílovém.

V této situaci má překladatel na výběr, který termín z cílového jazyka použije. Vhodný výběr z několika možností by měl být podložen znalostí obou právních systémů nebo alespoň kontextu. Příkladem může sloužit překlad českého termínu „*návrh*“

zákona“ do francouzštiny. V češtině je tento termín pouze jeden, ovšem ve francouzštině již nalezneme „*une proposition de loi*“ a „*une projet de loi*“. Překladatel by v této situaci měl vědět, že „*une projet de loi*“ je vydáván vládou, ovšem „*une proposition de loi*“ parlamentem. Kontext tedy rozhodne, který z těchto termínů použít.

C) Pro více termínů z jazyka výchozího existuje více termínů v jazyce cílovém.

Tento problém nebývá příliš častý, ovšem též se vyskytuje. Jedná se zde o částečná synonyma, která jsou zaměnitelná navzájem pouze omezeně. Jako příklad uvádí Radimský skupinu termínů „*pact, accord, traité, contrat, convention*“ oproti českým „*pakt, dohoda, konvence, úmluva*“. Tyto termíny mají často zažitá překladová řešení jako „*kupní smlouva/contrat de vente*“. Ne vždy je ovšem smlouva odpovídajícím ekvivalentem pouze pro „*contrat*“, což nám ukazuje např. „*Maastrichtská smlouva/Traité de Maastricht*“. Každý z těchto francouzských termínů má tedy ekvivalent, který je nejčastěji používán k jeho překladu do češtiny, ovšem není to nutně ten nejvhodnější v každé situaci.

D) Termínu výchozího jazyka neodpovídá žádný termín v jazyce cílovém.

V této situaci musí překladatel přistoupit buďto k parafrázi výchozího termínu nebo k vytvoření termínu nového, např. pomocí kalkování či jiného postupu. Kalkování i jiným postupům překladu se věnuji v následující kapitole.

2.4.3 Překladatelské postupy

A) Transpozice

Jako první bych chtěla představit překladatelský postup transpozice. Při využití transpozice se překladatel snaží o co největší zachování významu projevu, za cenu toho, že projev změní po výrazové stránce. Tomášek transpozici dále rozděluje na slovnědruhovou a větněčlenskou a oběma těmito kategoriím přisuzuje ještě dvě další podkategorie – transpozice zředňující a transpozice zhušťující.

Transpozice je podle Tomáška (2003, s. 109-11) na místě tam, kde se pravidla výchozího jazyka o tvorbě slov nebo o větné stavbě neshodují s těmito pravidly v jazyce cílovém, nebo v případě, kde se tato pravidla shodují, ale pro věrnější vystihnutí obsahu právního projevu je vhodnější tyto kategorie změnit.

a. *Transpozice slovnědruhová*

Tato transpozice, jak již název napovídá, spočívá ve změně slovního druhu celého terminologického spojení nebo jeho částí. Jako příklad můžeme uvést francouzský termín „*témoïn auriculaire*“ a jeho český ekvivalent „*svědek na vlastní uši*“. Zde se zároveň projevuje i transpozice zředňující, vzhledem k tomu, že jsme museli český pojem rozšířit o předložku a přídavné jméno. Při transpozici zředňující tedy dochází k rozšíření počtu lexikálních jednotek, zatímco u transpozice zhušťující dochází k jeho zmenšování. Takové zmenšení počtu slov je zřejmé u dvojice „*svědek vypovídající před soudem/témoïn judiciaire*“.

b. *Transpozice větněčlenská*

Při této transpozici, která jinak také nazývána syntaktickou, mění větné členy svou funkci. Sloveso může tedy změnit rod z činného na trpný nebo naopak, a co je ve výchozím jazyce vyjádřeno členem, může být v jazyce cílovém vyjádřeno vedlejší větou (TIONOVÁ, A., 2006, s. 410). Jako příklad této transpozice v právním jazyce bych uvedla dvojici vět „*Promlčení neběží/La prescription est en suspens*“.

Někdy se v rámci transpozice musíme zabývat novou slovo tvorbou uvnitř jednoslovných termínů. Slovo tvorné kategorie Tomášek uvádí tři:

- *kompozici*
- *derivaci*
- *konverzi*

Kompozice spočívá ve skládání dvou či více původně plnovýznamových slov. Například tak ze slov „*právo*“ a „*tvorba*“ vzniklo slovo „*právo tvorba*“. Přeložit takové kompozitum můžeme do cílového jazyka rovněž kompozitem, pokud je ho možné vytvořit, nebo kompozitum transponujeme ve víceslovný termín.

Derivace je jinak řečeno odvozování slov. Ke slovu tedy přidáváme nebo od něj odebíráme neplnovýznamové předpony či přípony. Takto je vytvořeno např. slovo „*právník*“ nebo francouzské „*cédant*“. Překladatel pak musí sám zjistit, zda existuje v cílovém jazyce také podobný derivát, či zda je potřeba provést jiný postup. Např. uvedené slovo právník můžeme přeložit derivátem „*juriste*“ nebo ho transponovat do

slovního spojení „*homme de loi*“. Tam kde se podobná možnost nevyskytuje, je jiný postup nezbytný. Specifickým druhem derivace je zkracování, tedy vytváření zkratk. Jako příklad bych uvedla francouzskou zkratku „*Coreper/Výbor stálých zástupců*“.

Konverze je změna slovnědruhové kategorie jednoho slova. Tedy z přídavného jména nebo ze slovesa se plynule stává podstatné apod. Příkladem je český termín „*obžalovaný*“, který přechází do kategorie podstatného jména. Stejně tento termín funguje i ve francouzštině – „*prévenu*“. Ovšem, ne vždy lze nalézt podobně fungující ekvivalent a je tedy nutné využít jiného překladatelského postupu (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 109-15).

Šabršula (2007, s. 29,43) uvádí, že transpozice morfologické kategorie (slovnědruhová) má za následek transpozici syntaktické funkce (větněčlenskou). A zároveň, že na jednu transpozici může být vázána další nebo více dalších transpozic. Takové transpozice nazývá *sdrúženými transpozicemi/transpositions jumelées*. Šabršula také považuje za transpozici dosazení do cílového textu jména, jejichž gramatická kategorie neodpovídá jménu v jazyce výchozím; jde především o rod a číslo¹⁰. Této transpozici říká *gramatická*.

Jak již bylo výše zmíněno, Tomášek vyčleňuje transpozice zředňující a zhušťující. Tionová (2006, s. 425) tyto dva postupy nazývá *koncentrací* a *dilucí*. Dodává, že vzhledem k větší schopnosti češtiny tvořit derivací nová slova a díky vidovému systému sloves, je častější koncentrace směrem do češtiny. Takovou koncentraci nazývá strukturální, protože tyto rozdíly vychází z rozlišné struktury těchto jazyků. Naopak ke koncentraci směrem do francouzštiny může dojít u koncentrace (diluce) lexikální, tedy když v cílovém jazyce nemůžeme dohledat odpovídající jednoslovný ekvivalent, tedy např. u dvojice „*affrètement/nájem lodi*“.

B) *Modulace*

Jako druhý představuje Tomášek postup modulace. Modulace je převedení významové stránky právního projevu ve výchozím jazyce do odpovídající významové stránky v cílovém jazyce.

¹⁰ Např. „*le salaire*“ v rodu mužském a „*mzda*“ v rodu ženském

„Překladačský postup modulace je tak vlastně vzájemným působením sémantických metod vnitrojazykového překladu¹¹ mezi dvěma jazyky (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 116).“

Tionová (2006, s. 447) modulaci definuje jako obměnu ve výpovědi, ke které dochází díky změně hlediska, uplatnění jiné sémantické motivace nebo změně pojmových kategorií. Vyčleňuje modulaci lexikální, tedy tu, u které se odlišný přístup k realitě týká jednotlivých slov a modulaci syntaktickou, u které se týká větné struktury.

Příklady z právního prostředí uvádí opět Tomášek (2003, s. 118-9). Hovoří o termínu „užší spolupráce“, který byl zaveden v souvislosti s ustanovením Amsterdamské¹² a Niceské smlouvy¹³. V některých jazykových verzích je uváděn jako „zesílená spolupráce/coopération renforcée“. „Zesílená spolupráce“ působí jako aktivní prostředek k dosažení cíle, naznačuje větší zapojení či nasazení států pro dosažení tohoto cíle. Zatímco „užší spolupráce“ evokuje práci již dokončenou, cíl více zaměřený a na první pohled nedává najevo zapojení více sil či více států.

Dalším příkladem může být překlad přísahy svědka před soudem. Každý jazyk má tuto formuli pevně stanovenou a je tedy logicky nevhodné ji překládat doslovně. Text přísahy ve francouzštině zní takto: „**Je jure en honneur et conscience de dire la verité et rien que la verité.**“ Do češtiny by bylo nejvhodnější ho ovšem přeložit takto: „Přisahám při Bohu všemohoucím a vševědoucím, že o všem nač budu soudem tázán vypovím čistou pravdu a nic než pravdu; k tomu mně dopomáhej Bůh.“ Česká přísaha je tedy modulací té francouzské.

Šabršula (2007, s. 35) nepovažuje modulaci za samostatný překladačský postup. Modulaci považuje za „jakoukoliv restrukturuaci cílového textu, v poměru k textu výchozímu“.

C) Kalk

„Překladačský postup kalkování spočívá v přesném překladu vnitřní struktury právního projevu z Vj do CJ (TOMÁŠEK, M., 2003, s. 121).“

¹¹ Metoda, již lze zjistit obsah právní normy.

¹² účinnost 1.5.1999

¹³ účinnost 1.2.2003

Tomášek (2003, s. 121-5) uvádí, že tento postup se používá především při překladu právních termínů. V cílovém jazyce tímto postupem vznikají termíny nové, např. mnoho českých právních termínů vzniklo právě kalkováním z němčiny. Od transpozice se kalk liší tak, že zachovává mluvnické kategorie stejné ve výchozím i v cílovém jazyce. Z hlediska formy je tedy dle Tomáška každý kalk kompozitem, protože je složen z původně plnovýznamových slov. Svým způsobem tedy můžeme kalk považovat za slovotvorný prostředek. Ovšem z hlediska obsahu je kalk výpůjčkou, jelikož si vypůjčí význam z cizího jazyka a uvede jej v jazyce vlastním. Výpůjčkou jako samostatným postupem se budu ještě zabývat.

Příkladem kalku z hlediska obsahu je termín „*know-how*“, ovšem pouze z angličtiny do francouzštiny. Do francouzštiny byl tento termín přejat jako „*savoir-faire*“, do češtiny byl přejat výpůjčkou jako „*know-how*“. Dalším příkladem kalkování v oblasti práva může být trojice těchto víceslovných termínů: „*civil law*“ - „*droit civil*“ - „*občanské právo*“. Tomášek dodává, že zcela nejlépe lze podle vnitřní struktury kalkovat mezi jazyky stejného typu, tedy např. mezi francouzštinou a španělštinou.

Radimský (2004, s. 43) upozorňuje, že při kalkování je důležité zkontrolovat, zda námi zamýšlený překlad již v cílovém jazyce neexistuje pod jiným významem.

Touto metodou se do jisté míry dají překládat i slovní spojení, dle Tomáška (2003, s. 123) tedy takové spojení, které sestává ze slovesa a k němu připojenému termínu. Zrádné při tomto postupu může být právě sloveso, protože je často vázáno na konkrétní implikace. Proto je při překládání těchto spojení důležité napřed provést překlad vnitrojazykový, abychom onu implikaci odhalili. Poté se dá rozhodnout, zda bude stále postup kalkování tím nejvhodnějším. Jako příklad Tomášek uvádí např. dvojici „*entrer en aveux*“/“*vstoupit do doznání*“/“*učinit doznání*“, kde formulace „*vstoupit do doznání*“ ukazuje špatně použitý postup kalkování. Nebo podobně je nesprávně přeloženo slovní spojení „*porter une affaire devant le tribunal*“ jako „*přinést věc před soud*“, zatímco správným překladem je „*předat věc soudu*“.

Při překladu jazykových šablon či větších částí textu není kalkování podle Tomáška nejlepším řešením, ovšem v některých případech se dá také použít. Nejlepší je nahradit jazykovou šablonu odpovídajícím substitutem v cílovém jazyce. Příklad takové šablony může být: „*en parfait accord avec*“/“*v dokonalé shodě s*“.

D) Výpůjčka

Při výpůjčce dochází k přenesení (právního) pojmu z výchozího do cílového jazyka beze změny jak výrazové, tak významové stránky tohoto pojmu. Podle Tomáška (2003, s. 127) k použití tohoto postupu v právních projevech zpravidla dochází ze dvou důvodů. V cílovém jazyce chybí pojmenování určité právní skutečnosti, proto se s touto skutečností z výchozího jazyka převezme i příslušný pojem. Jako je tomu v češtině např. s pojmy „*leasing*“ nebo v právním prostředí známé „*acquis communautaire*¹⁴“, které se zpravidla do češtiny nepřekládá. Nebo v cílovém jazyce pojem existuje, ovšem vzniká potřeba zkvalitnit komunikaci, např. přijmutím cizích výrazů místo již existujících domácích. Takovým výrazem může být např. „*obligace*“ dosazena na místo „*závazku*“. Tyto dva pojmy v češtině ovšem fungují současně, ani jeden nebyl tím druhým zcela potlačen.

Dle Tomáška (2003, s. 128) jsou výpůjčky jinak také nazývány *xenoterminy* a jsou nedílnou součástí obohacování právní slovní zásoby již velmi dlouho. Výpůjčky napřed zaujmou prázdné místo pro pojmenování nové skutečnosti v daném jazyce a postupně v něm zdomácní. Tímto procesem zdomácnění může dojít k setření původní grafické i fonetické podoby. Jako příklad může posloužit termín „*agio*“ a české „*ážio*“. Zdomácnění výpůjček může dojít až tak daleko, že původní termín ve výchozím jazyce zanikne a je tak těžké rozpoznat z jakého termínu byl ten cílový převzat.

Dubleta je označení pro tzv. dvojí výpůjčku. Jedno slovo se tedy do druhého jazyka vypůjčí dvakrát a to v různé výrazové a často i významové podobě. Např. ve francouzštině najedeme několik slov, která byla vypůjčena z latiny do francouzštiny dvakrát. Jednou v raném středověku lidovou etymologií a později vědeckou etymologií ve středověku pozdním. Takto např. vzniklo z latinského slova „*causam*“ na jedné straně „*chose*“, tedy věc a na straně druhé „*cause*“, tedy kauza v procesněprávním smyslu.

Šabršula (2007, s. 24-6) se výpůjčkám věnuje také, ovšem v obecnějším smyslu. Uvádí hlavně velké množství příkladů výpůjček z francouzštiny do češtiny. Například slova jako „*republika*“, „*president*“, „*muzeum*“ uvádí jako internacionalismy, které jsou společné více jazykům. Věnuje se také podrobněji rozdílům mezi původním

¹⁴ souhrn všech právních úprav v oblasti Evropského společenství

slovem a výpůjčkou. Takovým rozdílem je např. pravopisná podoba, viditelná u výpůjčky „*producent*“, ve francouzštině tedy „*producteur*“. Dalším rozdílem je jmenný rod, který je patrný u výpůjčky „*kontrola*“, která je v češtině ženského rodu, zatímco „*contrôle*“ je ve francouzštině rodu mužského. Dále upozorňuje na fakt, že proti jednomu francouzskému termínu stojí někdy v češtině 2 termíny a to sice ten vypůjčený (často internacionalismus) a ten domácí. Když se vrátíme k již zmíněnému „*producteur*“, nalezneme v češtině nejen slovo producent, ale i „*výrobce*“.

E) *Etoffement*

Tento překladatelský postup u Tomáška nenalezneme, nejspíše z důvodu, že při překladu právních textů není natolik důležitý nebo z toho důvodu, že by z jeho pohledu spadal pod postup jiný. Šabršula „*étoffement*“ neboli tzv. skladební výplň nepovažuje za překladatelský postup, pouze se o něm zmiňuje v kapitole o předložkách. Předložky jsou tedy klíčovým pojmem tohoto překladatelského postupu, který nalezneme popsany u Tionové (2006, s. 437-9).

Francouzské předložky bývají často neplnovýznamové a proto je potřeba je při překladu z češtiny něčím „posílit“ a to se při *étoffement* děje. Např. v češtině je význam sousloví „*dohoda mezi Českou republikou a Francií*“ na první pohled jasný, zatímco ve francouzštině je potřeba předložku „mezi“ doplnit o příčestí – „*l'accord conclu entre la République tchèque et la France*“. Někdy dochází i k tomu, že čeština předložku vůbec nepoužije a poradí si pouze s pádovým spojením – „*ratifikace dohod Národním shromážděním*“. Francouzština musí tedy doplnit o sloveso i o předložku – „*la ratification des accords opérée par l'Assemblée nationale*“. Tionová dodává, že tento postup není povinný, ale v některých případech je vhodný, aby nedošlo ke zkreslení významu.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Analýza termínů nového občanského zákoníku a jejich ekvivalentní vyjádření ve francouzštině

V praktické části mé práce si vyberu několik termínů nového občanského zákoníku z oblasti úpravy věcných břemen a tyto termíny se budu následně snažit přeložit do francouzštiny, resp. zjistit, zda ve francouzské právní terminologii existují jejich ekvivalenty.

Tohoto cíle se budu snažit dosáhnout pomocí českého nového občanského zákoníku, francouzského občanského zákoníku (Code civil) a pěti slovníků, které mám k dispozici. Tři slovníky se specializují na právní terminologii, zbylé dva jsou slovníky obecné, nezaměřené na žádnou specifickou oblast překladu. Slovníky očísloji a v první tabulce přiřadím slovníky k jednotlivým číslům.

Nejprve se pokusím vybrané termíny přeložit vnitrojazykově, tak abych pochopila plně jejich význam, a poté vyhledám ekvivalenty překládaných termínů ve výše zmíněných slovnících. Následně se pokusím dohledat ve francouzském zákoníku tu část, která obsahem či názvem koresponduje s českým termínem. Po té, pomocí vnitrojazykového překladu francouzských ekvivalentů (slovníkových i těch ze zákoníku) posoudím, zda se tyto ekvivalenty navzájem shodují a zda by se dali použít jako překladová řešení pro původní české termíny.

V případě, že nenalezu odpovídající ekvivalent ve francouzském zákoníku, pokusím se docílit co nepřesnějšího překladu pomocí slovníků a naopak.

Překladová řešení, která považuji za nejvhodnější jsou zvýrazněna podtržením.

3.1.1 Představení analyzovaných termínů

V občanském zákoníku z roku 1964 se věcným břemenům věnovala Část druhá: Věcná práva – Hlava třetí: Práva k cizím věcem. Celá část o Věcných břemenech byla rozdělena na tři blíže nepojmenované paragrafy. V NOZ¹⁵ se tato oblast nachází v Části třetí: Absolutní majetková práva – Hlava II: Věcná práva – Díl 5: Věcná práva k věcem cizím – Oddíl 2: Věcná břemena.

¹⁵ NOZ=nový občanský zákoník

K překladu jsem si vybrala pouze několik termínů, a to z toho důvodu, že se některé z nich opakovaly či si byly navzájem podobné, proto mi přišlo zajímavější vybrat termíny rozdílné. Prvním termínem jsou „*věcná břemena*“, tedy název oddílu, který je dle mého názoru nezbytné přeložit. Dalším je název Pododdílu 2: „*nabytí služebnosti*“, který je následován několika obměnami s termínem „služebnost“. Zajímavý mi přišel až termín „*služebnost inženýrské sítě*“, který spadá pod Pododdíl 4: Některé pozemkové vlastnosti, stejně jako „*opora cizí stavby*“, „*služebnost okapu*“, „*právo na svod dešťové vody*“, „*služebnost rozlivu*“, „*služebnost stezky, průhonu a cesty*“ a „*právo pastvy*“. Dalšími termíny jsou „*užívací právo*“, „*požívací právo*“ a „*služebnost bytu*“. Vzhledem k tomu, že jsem do analýzy zahrнула termín „*nabytí služebnosti*“, bylo by nevhodné nepřeložit zároveň „*zánik služebnosti*“, tedy název Pododdílu 6. Poslední termín, který mne zaujal a lákal mě jeho překlad je termín „*reálná břemena*“, tedy název Pododdílu 7.

Francouzský Code civil je rozdělený na části, které se jmenují „*Livre*¹⁶“, pod ně spadají části s názvem „*Titre*¹⁷“ a pod ně „*Chapitre*¹⁸“, které jsou rozděleny někdy na další „*Section*¹⁹“ nebo přímo na „*Articles*²⁰“. Do oblasti zájmu mé práce spadá nejlépe ***Livre II – Titre II: De la propriété*** (=O vlastnictví), ***Titre III: De l'usufruit, de l'usage et de l'habitation*** (=O požívacím právem, užívacím právem a právem bydlení) a ***Titre IV: Des servitudes ou services fonciers*** (=O služebnostech a pozemkových službách).

¹⁶ „Livre“ odpovídá asi „Části“ v NOZ

¹⁷ „Titre“ odpovídá asi „Hlavě“ v NOZ

¹⁸ „Chapitre“ odpovídá asi „Dílu“ či „Oddílu“ v NOZ

¹⁹ „Section“ odpovídá asi „Oddílu“ či „Pododdílu“ v NOZ

²⁰ „Article“ odpovídá paragrafu v NOZ

3.1.2 Překladová řešení

I. Věcná břemena

Termín „věcná břemena“ již samotný v NOZ definován není. Je to zástupný název pro všechny pododdíly, můžeme tedy říct, že „věcná břemena“ zahrnují služebnosti a reálná břemena, tedy že „služebnost“ i „reálné břemeno“ je pouze druhem břemena věcného.

Ve slovnících jsem se setkala s těmito výsledky:

	věcné břemeno
Slovník č. 1 ²¹	la servitude réelle
Slovník č. 2 ²²	la servitude
Slovník č. 3 ²³	la servitude
Slovník č. 4 ²⁴	les servitude réelles
Slovník č. 5 ²⁵	—

Termín „věcné břemeno“ je tedy poněkud problematický, protože ve francouzském občanském zákoníku neexistuje rozdělení mezi služebnostmi a reálnými břemeny. Tento rozdíl neexistoval donedávna ani v našem občanském zákoníku, proto jsou ve slovnících zaneseny termíny „věcné břemeno“ a „služebnost“ v podstatě jako synonyma a termín „reálné břemeno“ slovníky neznají vůbec. Já se ovšem ve své práci pokouším nalézt ekvivalent jak k věcným břemenům, tak k břemenům reálným. Překlad „*servitude réelle*“ by byl tedy nepřesný, jelikož odpovídá momentálně spíše „*břemenu reálnému*“. Pojem „*la servitude*“ mám sice níže ve své práci ustanoven na „služebnost“, ovšem vzhledem k tomu, že se tyto dva pojmy²⁶ ve francouzské úpravě

²¹ BAKEŠ, Milan, Hana MARKOVÁ a Jan TULÁČEK. *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů*. 2. upr. vyd. Překlad Miroslav Kalina. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-720-1225-8

²² LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský, právní slovník*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 312 s. ISBN 978-807-3801-113

²³ LE DOCTE, Edgard. *Čtyřjazyčný právní slovník*. Vyd. 1. Praha: Codex, 1997, 766 s. ISBN 80-859-6309-4

²⁴ *Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník*. 1. vyd. Brno: Lingea, 2007. ISBN 978-80-87062-05-0

²⁵ VLASÁK, Václav. *Francouzsko-český a česko-francouzský slovník*. 1. vyd. Voznice: LEDA, 2002, 1360 s. ISBN 80-859-2797-7.

²⁶ věcné břemeno a služebnost

překrývají obsahově, použiji ho i jako ekvivalent pojmu „*věcné břemeno*“. Použila jsem překladatelský postup modulace.

II. Nabytí služebnosti

Zde definuji pojem „*služebnost*“, od kterého se odvíjí několik dalších pojmů, které budu překládat. V NOZ je „*služebnost*“ definována v § 1257 a § 1258 takto:

„(1) Věc může být zatížena služebností, která postihuje vlastníka věci jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet.

(2) Vlastník může zatížit svůj pozemek služebností ve prospěch jiného svého pozemku.“

„Služebnost zahrnuje vše, co je nutné k jejímu výkonu. Není-li obsah nebo rozsah služebnosti určen, posoudí se podle místní zvyklosti; není-li ani ta, má se za to, že je rozsah nebo obsah spíše menší než větší.“

V praxi tedy služebnost znamená to, že vlastník umožní někomu jinému, oprávněné osobě, aby např. přecházel přes jeho pozemek nebo na něm čerpal vodu. Dále vlastník musí poskytnout možnost oprávněné osobě služebnost vykonat, tedy když si oprávněný půjde načerpat vodu, musí mu být umožněno ji nejen načerpat, ale i např. projít přes pozemek vlastníka.

Následně přejdu k pojmu „*nabytí služebnosti*“, který je definován v § 1260:

„(1) Služebnost se nabyvá smlouvou, pořízením pro případ smrti nebo vydržením po dobu potřebnou k vydržení vlastnického práva k věci, která má být služebností zatížena. Ze zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci se služebnost nabyvá v případech stanovených zákonem.

(2) Při vydržení služebnosti odpovídající veřejnému statku je vydržitelkou obec, na jejímž území se věc nalézá.“

Tyto dva odstavce tedy vysvětlují, jakým způsobem oprávněná osoba získává právo na výkon služebnosti. A to sice uzavřením smlouvy s vlastníkem, pořízením pro případ smrti (závěť, dědickou smlouvou, samostatným dovětkem), nebo vydržením, tedy oprávněným držením věci po stanovenou dobu, která je NOZ stanovena na 3 roky u věcí movitých a na 10 let u věcí nemovitých (§ 1091).

Následně jsem vyhledala pojmy „nabytí“ a „služebnost“ ve slovnících. Pojmy vyhledané ve slovnících jsem zanesla do tabulky:

	nabytí	služebnost
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	l'acquisition	la servitude
Slovník č. 3	—	la servitude
Slovník č. 4	l'acquisition	la servitude
Slovník č. 5	l'acquisition	—

V prvním slovníku, ač specializovaném na právní pojmy, jsem nenalezla ani jeden z hledaných termínů. V druhém a čtvrtém slovníku jsem oba pojmy našla a tyto pojmy se shodují. V ostatních slovnících jsem našla pouze jeden nebo druhý z hledaných pojmů.

Když jsem se zaměřila na vyhledání pojmu „služebnost“ v Code civil, našla jsem tři články (articles), které nesou společně název „*Des servitudes ou services fonciers*“:

„Article 637: Une servitude est une charge imposée sur un héritage pour l'usage et l'utilité d'un héritage appartenant à un autre propriétaire.

Article 638: La servitude n'établit aucune prééminence d'un héritage sur l'autre.

Article 639: Elle dérive ou de la situation naturelle des lieux, ou des obligations imposées par la loi, ou des conventions entre les propriétaires.“

První článek tedy mluví o služebnosti jako o „zatížení majetku patřícího jinému vlastníkovvi s právem užívat a požívat“, což dle mého názoru odpovídá naší úpravě. Zatím se pojem „*servitude*“ jeví jako správný ekvivalent pojmu „služebnost“. Dle dalšího článku služebnost vyplývá z přirozené místní situace, ze zákona nebo ze smlouvy mezi vlastníky. Samotný pojem „nabytí“ zde nenalezneme, ovšem vidíme sloveso „*dérivée*“, které znamená mimo jiné „*vyplývat*“. Ve francouzské úpravě se tedy služebnost nenabývá nýbrž vyplývá. Ovšem pokud se podíváme na způsoby jejího vzniku, jsou obdobné jako ty v české úpravě. Z tohoto důvodu je možné pojem

„*acquisition*“ použít. Abych se ujistila o možnostech použití termínu „*acquisition*“ ve vztahu k právu, vyhledala jsem ho v jednojazyčném slovníku Larousse, kde jsem se ujistila, že ho lze použít i jako termín „*l'acquisition du droit*“ tedy „nabytí práva“, což odpovídá této situaci. Výsledným ekvivalentem pro „*nabytí služebnosti*“ je tedy „*l'acquisition de la servitude*“, jako překladatelský postup jsem použila kalkování.

III. Služebnost inženýrské sítě

„*Služebnost inženýrské sítě*“ spadá do *Pododdílu 4: Některé pozemkové služebnosti*. Jedná se tedy o jednu z několika konkrétně definovaných služebností v NOZ. Z § 1267 je patrné, o jakou služebnost se jedná:

„(1) *Služebnost inženýrské sítě zakládá právo vlastním nákladem a vhodným i bezpečným způsobem zřídit na služebném pozemku nebo přes něj vést vodovodní, kanalizační, energetické nebo jiné vedení, provozovat je a udržovat. Vlastník pozemku se zdrží všeho, co vede k ohrožení inženýrské sítě, a je-li to s ním předem projednáno, umožní oprávněné osobě vstup na pozemek po nezbytnou dobu a v nutném rozsahu za účelem prohlídky nebo údržby inženýrské sítě.*

(2) *Je-li to výslovně ujednáno, zahrnuje služebnost právo zřídit, mít a udržovat na služebném pozemku také potřebné obslužné zařízení, jakož i právo provádět na inženýrské síti úpravy za účelem její modernizace nebo zlepšení její výkonnosti.*

(3) *Oprávněná osoba zpřístupní vlastníku pozemku dokumentaci inženýrské sítě v ujednaném rozsahu, a není-li ujednáno, v rozsahu nutném k ochraně jeho oprávněných zájmů.*“

Tato služebnost se tedy vztahuje ke zřizování a údržbě vedení oprávněnou osobou na pozemku vlastníka. Pojem „*služebnost*“ jsem již stanovila v předchozí kapitole, nyní se tedy pokusím vyhledat pojem „*inženýrská síť*“ nebo alespoň pojmy „*inženýrský*“ a „*síť*“ v příslušných slovnících:

	inženýrská síť	inženýrský	síť
Slovník č. 1	—	—	—
Slovník č. 2	—	—	le réseau
Slovník č. 3	—	—	le réseau
Slovník č. 4	—	d'ingénieur	le réseau, le filet, le secteur, la chaîne
Slovník č. 5	—	d'ingénieur	le réseau, le filet, le secteur

Z uvedené tabulky je zřejmé, že doslovný překlad není možný. Další možností je použít jiné slovo z § 1267, které figuruje v popisu služebnosti inženýrské sítě – nabízí se jediné „vedení“ (vodovodní, kanalizační, energetické nebo jiné):

	vedení	vodovodní vedení	kanalizační vedení	energetické vedení (např. plyn)
Slovník č. 1	—	—	—	—
Slovník č. 2	—	—	—	—
Slovník č. 3	—	—	—	—
Slovník č. 4	la conduite, la canalisation, le circuit	la conduite d'eau	la canalisation	la conduite de gaz
Slovník č. 5	la conduite, la canalisation	la conduite d'eau	la canalisation	la canalisation de gaz

Z této tabulky je patrné, že slovníky zaměřené na právní slovní zásobu hledané termíny neobsahují. Z obecných slovníků se nejčastěji objevuje termín „*canalisation*“ a „*conduit*“. Francouzský zákoník tuto konkrétní služebnost neupravuje, takže tyto dva termíny nemůžu porovnat s možnými ekvivalenty z francouzské úpravy. Použila jsem tedy opět Larousse a ověřila rozsah a použití těchto dvou termínů tam:

- „**canalisation**“: *Tuyauterie utilisée pour l'eau, l'air, le gaz, les produits pétroliers, etc.*
- **conduite**: *Tuyau parcouru par un fluide ou un solide morcelé; canalisation: Conduit d'eau, de gaz“*

Tyto dva pojmy jsou tedy víceméně synonymní. Na základě provedené analýzy jsem stanovila výsledný ekvivalent k termínu „*služebnost inženýrské sítě*“ jako „**la servitude de canalisation**“. Dle mého názoru by odpovídala i možnost „***la servitude de conduit***“ nebo případně „***la servitude de canalisation et de conduit***“. Použila jsem překladatelského postupu modulace.

IV. Opora cizí stavby

„Opora cizí stavby“ je další pozemkovou služebností. V NOZ je definována takto:

„Kdo je povinen nést tíži cizí stavby, přispěje také poměrně na udržování zdi nebo podpěr, není však povinen k podpěře panujícího pozemku.“

Význam této služebnosti je z výše uvedeného paragrafu zřejmý. Přejdu tedy rovnou k vyhledání termínů ve slovnících:

	opora cizí stavby	opora	cizí	stavba
Slovník č. 1	—	—	étranger	la construction
Slovník č. 2	—	le soutien, le support	étranger, forain	l'édifice
Slovník č. 3	la servitude d'appui	le soutènement	forain	—
Slovník č. 4	—	l'appui, le soutien, le secours, le support	étranger, inconnu, d'autrui, extérieur	la construction, le bâtiment, l'édifice, le chantier
Slovník č. 5	—	l'appui, le soutien, le support	étranger, inconnu	la construction, le bâtiment, l'édifice

Jediný slovník č. 3 nabízí řešení celého slovního spojení „*služebnost podpěry stavby*“, které není sice zcela shodné se spojením uvedeným v NOZ, ale zdá se být odpovídající. Další slovníky nabízí překlady pouze u jednotlivých pojmů, ke kterým se ještě v rámci této kapitoly vrátím.

Při analýze francouzského zákoníku jsem nenalezla takovou část, která by upravovala stejnou situaci. Jediná část, která se zdá být alespoň podobná, je *Section 1: Du mur et du fossé mitoyens*. Tato sekce ovšem upravuje tzv. mitoyennetés, tedy společná vlastnictví zdi, příkopu, plotu apod. Což dle mého názoru není zcela přesně odpovídající naší úpravě této služebnosti, protože se zde nejedná pouze o oporu stavby,

ale o všechna práva a povinnosti plynoucí z takového společného vlastnictví, včetně vymezení, co je ještě společnou zdí (nebo plotu apod.). Z této skutečnosti vyplývá jedna možnost jak přeložit „oporu cizí stavby“ a to sice „*la servitude de mur et de fossé mitoyens*“, která tedy svým rozsahem neodpovídá přesně českému spojení, ovšem může ho alespoň z části zastoupit.

Slovníky nejčastěji nabízejí jako řešení slova „opora“ termíny „*le soutien*“, „*l'appui*“ a „*le support*“:

- *soutien*: Ce qui soutient quelque chose: Cette colonne est le soutien de la route.
- *appui*: Élément, en général à hauteur du coude, sur lequel on peut s'appuyer.
- *support*: Pièce, élément qui soutient un objet posé dessus: Poser une statuette sur son support.

Nejvhodnější z těchto možností je zřejmě „*soutien*“, který svým popisem nejvíce odpovídá opoře stavby, ovšem ani ostatní dva nejsou mylné a daly by se použít.

Jako ekvivalent „stavby“ bych použila „*construction*“, která se v tabulce objevuje nejčastěji. Užší specifikací „*construction*“ je „*bâtiment*“, což je spíše budova než stavba, ovšem použít by se tento termín dal také.

Nabízené termíny „*étranger*“, „*forain*“ či „*d'autrui*“ mi nepřipadají použitelné v tomto smyslu, protože implikují spíše cizince, jakožto člověka z jiné země, či věc neznámou, spíše než cizí ve smyslu „ne můj“. Více se sem hodí použít specifitější vyjádření jako například „*voisin*“. Výsledek tedy je tedy termín „*le soutien de construction voisine*“ s použitým postupem kalkování. Poslední možností je využít termín nabízený slovníkem č. 3 a to sice „*la servitude d'appui*“. Všechny tři možnosti považuji za vhodné ekvivalenty termínu „opora cizí stavby“.

V. *Služebnost okapu*

Služebnost okapu definuje § 1270:

„(1) Kdo má služebnost okapu, má právo svádět dešťovou vodu ze své střechy na cizí nemovitou věc buď volně nebo ve žlabu; svou střechu smí zvýšit jen tehdy, neztíží-li tím služebnost.

(2) Kdo má služebnost okapu, musí svodní žlab, byl-li zřízen, udržovat v dobrém stavu. Také musí, napadne-li mnoho sněhu, sníh včas odklídít.“

Z výše uvedené definice je zřejmé, že hledaným termínem je „*okap*“ nebo činnost, která je prostřednictvím něho vykonávána, tedy svod vody ze střechy. Výsledky hledání termínů „*služebnost okapu*“ a „*služebnost*“ ve slovnících jsem zanesla opět do tabulky:

	služebnost okapu	okap
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	—
Slovník č. 3	la servitude d'égout des toits	—
Slovník č. 4	—	le bord du toit, la gouttière, le chéneau, l'égout
Slovník č. 5	—	la gouttière, le chéneau

Slovník č. 3 nabízí řešení podobného termínu, ne však zcela stejného. Jako „*la servitude d'égout des toits*“ překládá „*služebnost na vodu kapající ze střechy*“. Další slovníky nabízí překlad slova „*okap*“. Ve francouzské úpravě nalezneme článek,

který se nazývá „*De l'égout des toits*“, a který se na první pohled jeví jako použitelný v této situaci, ovšem po zhlédnutí celého článku 681 (Article 681) tomu tak není:

„Tout propriétaire doit établir des toits de manière que les eaux pluviales s'écoulent sur son terrain ou sur la voie publique ; il ne peut les faire verser sur le fonds de son voisin.“

V překladu nám tedy tento článek říká, že každý vlastník musí svou střechu uzpůsobit tak, aby dešťová voda stékala na jeho pozemek, nebo na veřejné místo, ovšem ne na pozemek souseda. Jiný článek, který by se věnoval okapům, a s ním spojeným služebnostem jsem v zákoníku nenašla.

Při zachování pojmu použitého ve francouzském zákoníku, tedy „*égout*“, bych se přiklonila k použití termínu nabízeného slovníkem č. 3, tedy „*la servitude d'égout des toits*“. Ovšem s dodatkem, že ve francouzském právu tato služebnost neexistuje, nebo alespoň není definována jako služebnost.

VI. Právo na svod dešťové vody

Naproti služebnosti okapu stojí „*právo na svod dešťové vody*“, které je definováno v § 1271:

„(1) Kdo má právo na svod dešťové vody ze sousední střechy na svůj pozemek, hradí sám náklady na zařízení k tomu potřebná.“

(2) Je-li k svodu potřebná strouha nebo podobné zařízení, nese náklady na jejich zřízení a údržbu vlastník panujícího pozemku.“

Zatímco „*služebnost okapu*“ pojednává o tom, kdo svádí vodu ze střechy na cizí pozemek, „*právo na svod dešťové vody*“ zahrnuje právě toho, kdo si vodu na svůj pozemek z cizí střechy nechá svádět a zároveň zaplatí to, co je k tomu potřebné, tedy např. okap. Do tabulky jsem záměrně nezanesla termín „*právo*“, jelikož jeho ekvivalent je zřejmý – „*droit*“, stejně jako slovo „*voda*“ = „*eau*“.

	právo na svod dešťové vody	svod	dešťová voda
Slovník č. 1	—	—	—
Slovník č. 2	—	—	—
Slovník č. 3	—	—	—
Slovník č. 4	—	le conduit, le tuyau	l'eau de pluie
Slovník č. 5	—	—	—

Pro analýzu tohoto termínu mohu evidentně použít pouze slovník č. 4. Ve francouzském zákoníku jsem článek, který by odpovídal tomu českému, nenašla. Francouzský ekvivalent k tomuto termínu tedy zřejmě neexistuje. Jediným možným řešením je tedy kalk „le droit de conduite de l'eau de pluie“.

VII. Právo na vodu

Vodou se zabývá i další paragraf, tentokrát nejen dešťovou. „Právo na vodu“ je definováno v § 1272 takto:

„(1) Kdo má právo na vodu na cizím pozemku, má k ní také přístup.
(2) Kdo má právo svádět vodu z cizího pozemku na svůj nebo ze svého pozemku na cizí, může na svůj náklad zřídit a udržovat zařízení k tomu potřebná; jejich rozsah se řídí potřebou panujícího pozemku.“

Jde tedy o právo na vodu, která se nachází na cizím pozemku a o přístup k ní. Vzhledem k tomu, že hledat slovo „právo“ a „voda“ v jednotlivých slovnících je zbytečné, nahlédla jsem pouze do slovníku č. 3, který se nejvíce zabývá ekvivalenty různých typů služebností. Nalezla jsem dva termíny, které by teoreticky mohly být pro mou analýzu vhodné:

- „*la servitude d'abreuvoir*“=“služebnost užívání vody nebo strouhy“
- „*le service de drainage*“=“právo, služebnost odvádění vody“

Co se týče francouzské úpravy, tak jako jediná použitelná část se jeví Chapitre Ier, spadající pod Titre IV: Des servitudes ou services fonciers, s názvem „*des servitudes qui dérivent de la situation des lieux*“. V této části se pojednává o právech

souvisejících s vodou, která se buďto přirozeně vyskytuje na pozemku, nebo na něj spadá z vedlejší střechy apod. Přesto tato část neodpovídá výše uvedenému českému paragrafu, vzhledem k tomu, že se v ní nikde nepíše o přístupu k vodě na cizím pozemku ani o svádění vody z pozemku na pozemek.

Termíny nalezené ve slovnících jsou příliš úzce zaměřené, první termín „*abreuvoir*“ se pojí spíše s právem napájení dobytka, či jiných zvířat z případné „vody“ či „strouhy“, druhý se zas týká pouze odvádění vody, ale není řečeno odkud či kam. Jednou možností je tedy využít termínu „*servitudes qui dérivent de la situation des lieux*“ jako modulace českého „*práva na vodu*“ nebo se přiklonit ke kalku, u kterého se však hodí upřesnit, že jde o využívání vody, tzn. ne „*le droit d'eau*“, ale např. „*le droit de l'usage d'eau*“.

VIII. Služebnost rozlivu

Služebnost rozlivu se vztahuje k možnosti výskytu povodně. V případě, že se tak stane, je vlastník oprávněn využít svého vodního díla k tomu, aby povodeň zmírnil, či zastavil. Je definována v § 1273:

„(1) Služebnost rozlivu zakládá vlastníku vodního díla, které umožňuje řízený rozliv povodně, právo rozlévat na služebném pozemku vodu. Služebnost zahrnuje i právo vlastníka vodního díla mít a udržovat na služebném pozemku obslužná zařízení, a je-li to výslovně ujednáno, provádět na nich i na vodním díle úpravy za účelem jejich modernizace nebo zlepšení jejich výkonnosti.“

Bohužel francouzská úprava termín „rozliv“ nezná a nenalezla jsem ho ani v žádném ze slovníků, které jsem měla k dispozici. Jedinou možností je tedy termín nějakým způsobem opsat – při rozlivu dojde k „rozlívání“ vodního díla.

	rozlít (se)	vodní dílo
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	—
Slovník č. 3	—	—
Slovník č. 4	(se) répandre, déborder, renverser	l'ouvrage hydraulique
Slovník č. 5	(se) répandre, déborder	—

Slovník č. 4 tedy jako jediný nabízí řešení obou termínů. „*l'ouvrage hydraulique*“ je jediná možnost překladu „vodního díla“ a z možností na překlad slovesa „rozlít“ jsem vybrala „*déborder*“ jelikož znamená zároveň „vylít se z břehů“, což se zde hodí. Výsledným řešením je tedy „la servitude pour déborder l'ouvrage hydraulique“ vytvořený za pomoci transpozice.

IX. Služebnost stezky, průhonu a cesty

V tomto termínu jsou obsaženy tři paragrafy, z nichž každý pojednává o jednom pojmu:

„§ 1274:

- (1) *Služebnost stezky zakládá právo chodit po ní nebo se po ní dopravovat lidskou silou a právo, aby po stezce jiní přicházeli k oprávněné osobě a odcházeli od ní nebo se lidskou silou dopravovali.*
- (2) *Služebnost stezky neobsahuje právo vjíždět na služební pozemek na zvířatech ani vláčet po služebném pozemku břemena.*

§ 1275:

- (1) *Služebnost průhonu zakládá právo hnát zvířata přes služební pozemek. Se služebností průhonu je spojeno i právo jezdit jinými než motorovými vozidly.*
- (2) *Je-li služebným pozemkem pozemek určený k plnění funkcí lesa, zakazuje se zřídit služebnost průhonu dobytka. Rozhodne-li orgán veřejné moci, že je služební pozemek určen k plnění funkcí lesa až po zřízení takové služebnosti, služebnost zaniká.*

§ 1276:

- (1) *Služebnost cesty zakládá právo jezdit přes služební pozemek jakýmikoli vozidly.*
- (2) *Ve služebnosti cesty není obsaženo právo průhonu.*
- (3) *Osoba, které přísluší služebnost cesty, přispívá poměrně k udržování cesty včetně lávek a mostů. Vlastník služebného pozemku přispívá, jen když tato zařízení užívá.*

Pojmy „stezka“, „průhon“ a „cesta“ jsem zanesla do tří tabulek:

	služebnost stezky	stezka
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	—
Slovník č. 3	—	le sentier
Slovník č. 4	—	le sentier, la piste, la coulée
Slovník č. 5	—	—

	služebnost průhonu	průhon
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	—
Slovník č. 3	la servitude de parcours et vaine pâture	—
Slovník č. 4	—	—
Slovník č. 5	—	—

	služebnost cesty	cesta
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	le passage
Slovník č. 3	la servitude de passage	la voie
Slovník č. 4	—	la piste, la route, le chemin, la voie, le passage
Slovník č. 5	—	—

Z francouzského Code civil je k této analýze použitelná ta část, která spadá pod „Des servitudes établies par la loi“ (služebnosti stanovené zákonem), a která se nazývá „Du droit de passage“:

„Le propriétaire dont les fonds sont enclavés et qui n'a sur la voie publique aucune issue, ou qu'une issue insuffisante, soit pour l'exploitation agricole, industrielle ou commerciale de sa propriété, soit pour la réalisation d'opérations de construction ou de lotissement, est fondé à réclamer sur les fonds de ses voisins un passage suffisant pour assurer la desserte complète de ses fonds, à charge d'une indemnité proportionnée au dommage qu'il peut occasionner.“ (Article 682)

Jedná se tedy o právo vlastníka pozemku, k němuž tento vlastník nemá přístup, či má přístup nedostatečný, z důvodu obklopení sousedními pozemky. Tento vlastník má právo se dožadovat na vlastnících sousedních pozemků práva na průchod, pro zemědělské, průmyslové či obchodní využití jeho pozemku. V případě, že cizí pozemek při průchodu poškodí, zaplatí přiměřenou pokutu škodě, kterou napáchal. Francouzská úprava tedy nespecifikuje „cestu“, „stezku“ a „průhon“ a navíc nedefinuje „služebnost průchodu“ ale „právo průchodu“, které si vlastník pozemku nárokuje, zatímco v české úpravě vlastník pozemku musí něco strpět ve prospěch jiného vlastníka. Na základě získaných informací bych tedy „*služebnost stezky, průhonu a cesty*“ přeložila jako **„la servitude de passage et de parcours et vaine pâture“**.

X. Právo pastvy

„Právo pastvy“ je v NOZ definováno pěti paragrafy:

„§ 1278:

Není-li určen druh, počet dobytka nebo rozsah a čas pastvy, když se právo pastvy zřídilo, chrání se pokojná desetiletá držba. Jsou-li pochybnosti, použijí se ustanovení § 1279 až 1282.

„§ 1279:

(1) Právo pastvy se vztahuje na každý druh hospodářských zvířat, nikoli však na prasata a drůbež. Zvířata nadměrně znečištěná, nemocná nebo cizí jsou z pastvy vyloučena.

(2) Je-li služebným pozemkem pozemek s lesními porosty, zakazuje se zříditi služebnost pastvy dobytka.

§ 1280:

(1) Mění-li se počet paseného dobytka v posledních deseti letech, je rozhodný průměr za první tři léta pastvy. Není-li ani tento počet zřejmý, stanoví se podle zásad slušnosti přiměřeně k rozsahu a jakosti pastvy; oprávněná osoba však nemůže na služebném pozemku pást více dobytka, než kolik ho může přezimovat s pící dodanou panujícím pozemkem.

(2) Do počtu podle odstavce 1 se nevčítají sající mláďata.

§ 1281:

Doba pastvy se řídí místní zvyklostí; řádné hospodaření na pozemku se však pasením nesmí omezit nebo ztížit.

§ 1282:

(1) Právo pastvy nezahrnuje jiné užívání. Nevylučuje zpravidla ani vlastníka služebného pozemku z práva spolupastvy.

(2) Hrozí-li škoda, musí být dobytek hlídán.“

Vyhledala jsem termín „*právo pastvy*“ a „*pastva*“ i ve slovnících a zanesla opět do tabulky:

	právo pastvy	pastva
Slovník č. 1	—	—
Slovník č. 2	—	le pacage, le pâturage
Slovník č. 3	le droit de pacage	le pacage
Slovník č. 4	—	le pacage, le pâturage
Slovník č. 5	—	le pacage, le pâturage, le pâture

Část, která by pojednávala o „*právu pastvy*“ jsem v Code civil nenalezla. Tabulka s vyhledanými pojmy ze slovníků ovšem přináší uspokojivý výsledek. „*Právo pastvy*“ je doslovně přeloženo ve slovníku č. 3 a zbývající slovníky nabízí jako nejčastější možnost překladu termínu „*pastva*“ právě termín „*pacage*“. Je tedy nejvhodnější jako výsledný ekvivalent ke spojení „*právo pastvy*“ uvést kalk „*le droit de pacage*“.

XI. Uživací právo

Do Pododdílu 5 patří tzv. „uživací právo“ definované v § 1283:

„Služebností užívacího práva se uživateli poskytuje právo užívat cizí věc pro jeho vlastní potřebu a potřebu jeho domácnosti. Změní-li se tyto potřeby po zřízení služebnosti, nezakládá to uživateli právo na její rozšíření.“

Pojem užívacího práva je tedy z výše uvedeného paragrafu jasný. Jedná se např. o pronájem bytu, kde nájemník má právo užívat věc pronajímatele. Ve slovnících jsem našla tyto termíny:

	uživací právo
Slovník č. 1	—
Slovník č. 2	le droit d'usage
Slovník č. 3	le droit d'usage
Slovník č. 4	le droit d'usufruitaire
Slovník č. 5	le droit d'exploitation

V tabulce vidíme, že se shodují pouze dva slovníky a to oba slovníky právnícky zaměřené. V Code civil nalezneme pod částí Titre III : De l'usufruit, de l'usage et de l'habitation popsaná tři práva „*droit de l'usufruit*“, „*droit de l'usage*“ a „*droit de l'habitation*“.. Vzhledem k tomu, že „*droit de l'usufruit*“ popisem odpovídá popisu českého „*poživačího práva*“, tak se budu řídit termínem nalezeným shodně ve dvou právnických slovnících a za konečné řešení považuji „*le droit d'usage*“.

XII. Poživačí právo

Poživačí právo patří do stejného Pododdílu jako právo uživačí. Liší se tím, že u poživačího práva poživačel může z cizí věci brát plody a užitky, má právo na výnos z nich a zároveň musí šetřit podstatu této věci. Definováno je v § 1285:

„Služebností poživačího práva se poživačeli poskytuje právo užívat cizí věc a brát z ní plody a užitky; poživačel má právo i na mimořádný výnos z věci. Při výkonu těchto práv je poživačel povinen šetřit podstatu věci.“

	poživačí právo
Slovník č. 1	—
Slovník č. 2	le droit usufruitaire, l'usufruit
Slovník č. 3	le droit usufruitaire, l'usufruit
Slovník č. 4	—
Slovník č. 5	—

V Chapitre Ier: De l'usufruit, Article 578 je „***l'usufruit***“ definováno takto:

„L'usufruit est le droit de jouir des choses dont un autre a la propriété, comme le propriétaire lui-même, mais à la charge d'en conserver la substance.“

Francouzský zákoník tedy předkládá termín „***l'usufruit***“, který se objevil i v obou slovnících, proto jako ekvivalent „*požívacího práva*“ navrhuji právě modulaci „***l'usufruit***“.

XIII. Služebnost bytu

Služebnost bytu je vlastně druhem užívacího práva. Je definována v § 1297:

„Je-li zřízena služebnost bytu, má se za to, že byla zřízena jako služebnost užívání“.

Ve slovnících se „*služebnost bytu*“ neobjevuje. Ve francouzské úpravě je „***droit d'usage***“ spojeno s „***droit d'habitation***“ – oba tyto termíny jsou zahrnuté v Article 625:

„Les droits d'usage et d'habitation s'établissent et se perdent de la même manière que l'usufruit.“

Code civil tedy nerozděluje „***d'usage***“ a „***d'habitation***“, nýbrž je definuje jako celek. Já jsem ovšem již termín „***droit d'usage***“ použila jako ekvivalent k „*užívacímu právu*“, proto je vhodné tyto dva termíny od sebe oddělit a v tomto případě použít pouze „***droit d'habitation***“. Ekvivalentem k „*užívacímu právu a služebnosti bytu*“ by bylo bezpochyby „***le droit d'usage et d'habitation***“, přesně jak je to v Code civil, ovšem při překladu samotné „*služebnosti bytu*“ se přikloním k „***le droit d'habitation***“.

XIV. Zánik služebnosti

Dalším pododdílem je Pododdíl 6: Zánik služebnosti. Popisuje tedy způsoby, kterými služebnost zaniká. Tyto způsoby jsou definovány v paragrafech § 1299 až § 1302:

„§ 1299:

(1) Služebnost zaniká trvalou změnou, pro kterou služebná věc již nemůže sloužit panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě.

(2) Při trvalé změně vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku nebo oprávněné osoby se vlastník služebné věci může domáhat omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu.

§ 1300:

(1) Dohodnou-li se strany o zrušení služebnosti zapsané ve veřejném seznamu, zanikne služebnost výmazem z veřejného seznamu.

(2) Dobu, na kterou byla někomu zřízena služebnost, lze ujednat i tak, že služebnost zanikne, dosáhne-li nějaká jiná osoba určitého věku. V takovém případě se má za to, že dřívější smrt této osoby nemá na trvání služebnosti vliv.

§ 1301:

Spojením vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě služebnost nezaniká.

§ 1302:

(1) Osobní služebnost zaniká smrtí oprávněné osoby; při rozšíření služebnosti i na dědice se má za to, že jimi jsou zákonní dědicové první třídy. Nabytí-li osobní služebnost právnická osoba, trvá služebnost potud, pokud trvá tato osoba.

(2) Slouží-li služebnost provozu závodu, nezaniká převodem nebo přechodem závodu nebo takové jeho části, která bude provozována jako samostatný závod.“

Služebnost tedy zaniká ve chvíli, kdy už nemůže sloužit, výmazem z veřejného seznamu po dohodě stran nebo smrtí oprávněné osoby. Stejně jako u „nabytí služebnosti“ se ve slovnících pokusím najít ekvivalent termínu „zánik“, který by se dal použít v tomto konkrétním případě, tedy zánik abstraktní skutečnosti – práva.

	zánik
Slovník č. 1	l'extinction
Slovník č. 2	l'extinction
Slovník č. 3	l'extinction
Slovník č. 4	l'extinction, la disparition, la fin
Slovník č. 5	la disparition, la fin

Čtyři z pěti slovníků se shodují na pojmu „***l'extinction***“. Vzhledem k tomu, že francouzská úprava jednotlivé části zpravidla nepojmenovává, nenalezneme v ní tedy část, která by byla pojmenována „*zánik služebnosti*“, pouze článek Article 703, který zní takto:

„Les servitudes cessent lorsque les choses se trouvent en tel état qu'on ne peut plus en user.“

Nebo Article 704 :

„Toute servitude est éteinte lorsque le fonds à qui elle est due, et celui qui la doit, sont réunis dans la même main.“

A nakonec pojem „***extinction***“ nalezneme v Article 704:

„Elles revivent si les choses sont rétablies de manière qu'on puisse en user ; à moins qu'il ne se soit déjà écoulé un espace de temps suffisant pour faire présumer l'extinction de la servitude, ainsi qu'il est dit à l'article 707.“

Na základě získaných informací si myslím, že je vhodné jako ekvivalent „*zániku služebnosti*“ použít „***l'extinction de la servitude***“.

XV. Reálná břemena

Reálná břemena jsou druhem věcných břemen stejně jako služebnosti. V NOZ jsou definována v Pododdílu 7, § 1303:

„(1) Je-li věc zapsána do veřejného seznamu, může být zatížena reálným břemenem tak, že dočasný vlastník věci je jako dlužník zavázán vůči oprávněné osobě něco jí dávat nebo něco konat.

(2) Pro totéž reálné břemeno lze zatížit i několik věcí.“

Tento pojem jsem našla pouze ve slovníku č.3, tedy slovníku právnícky zaměřeném.

	reálné břemeno
Slovník č. 1	—
Slovník č. 2	—
Slovník č. 3	la servitude réelle
Slovník č. 4	—
Slovník č. 5	—

Jak jsem již výše ve své práci psala, při překladu termínu „věcné břemeno“, francouzská úprava neobsahuje rozdělení na služebnosti a reálná břemena. Pojem „reálné břemeno“ tedy ve francouzském jazyce neexistuje, nebo alespoň v tom smyslu v jakém existuje v jazyce českém. Slovník č. 3 sice překládá pojem „**la servitude réelle**“ jako „reálné břemeno“, ale zároveň také jako „prediální služebnost“, „reálná služebnost“ a „věcné břemeno“. Za jediné možné řešení považuji použít nalezený pojem „**la servitude réelle**“, ke kterému eventuelně může být připojeno upřesňující vysvětlení.

3.1.3 Glosář

Jednotlivé výsledky jsem zanesla do tabulky, kde na levé straně se nachází český termín a na pravé mnou navrhovaný francouzský ekvivalent. Při rozboru některých termínů jsem navrhla více možných řešení. Do tabulky jsem zanesla ta řešení, která považuji za nejvhodnější. Tato řešení jsou zároveň v textu zvýrazněna podtržením. Termíny v tabulce jsou seřazeny v takovém pořadí, v jakém jsem je překládala.

český termín	francouzský termín
věcné břemeno	<i>la servitude</i>
nabytí služebnosti	<i>l'acquisition de la servitude</i>
služebnost inženýrské sítě	<i>la servitude de canalisation</i>
opora cizí stavby	<i>la servitude d'appui</i>
služebnost okapu	<i>la servitude d'égout des toits</i>
právo na svod dešťové vody	<i>le droit de conduite de l'eau de pluie</i>
právo na vodu	<i>le droit de l'usage d'eau</i>
služebnost rozlivu	<i>la servitude pour déborder l'ouvrage hydraulique</i>
služebnost stezky, průhonu a cesty	<i>la servitude de passage et de parcours et vaine pâture</i>
právo pastvy	<i>le droit de pacage</i>
uživací právo	<i>le droit d'usage</i>
poživací právo	<i>l'usufruit</i>
služebnost bytu	<i>le droit d'habitation</i>
zánik služebnosti	<i>l'extinction de la servitude</i>
reálné břemeno	<i>la servitude réelle</i>

4 ZÁVĚR

Svou bakalářskou práci nazvanou *Terminologie nového občanského zákoníku z oblasti věcných břemen a analýza ekvivalentního vyjádření ve francouzštině* jsem rozdělila na dvě části – teoretickou a praktickou.

V první části jsem se zaměřila na seznámení se s teoretickou přípravou na část praktickou. Nejprve jsem představila odborný funkční styl, ze kterého jsem vyčlenila styl administrativně-právní, do něhož jsem zařadila právní jazyk. Právnímu jazyku jsem se poté věnovala podrobněji ve třech oddílech, které jsem rozdělila na znaky a vymezení právního jazyka, vnitřní strukturu právního jazyka, sémantické stupně právních projevů a slovní zásobu právního jazyka.

Pro překlad je velmi důležité znát rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem, tedy rozdíly mezi češtinou a francouzštinou, které jsem rozebrala ve třetí podkapitole s názvem *Srovnání češtiny a francouzštiny*. Snažila jsem se pokrýt jak některé rozdíly obecné, tak rozdíly specifické pro oblast právních projevů. Nakonec teoretické části jsem zařadila podkapitolu o teorii překladu, ve které jsem se věnovala zásadám odborného překladu, problémům překladu a základním překladatelským postupům. Tyto překladatelské postupy jsem se následně snažila aplikovat na překlad termínů v praktické části.

V praktické části mé práce jsem nejprve představila členění nového občanského zákoníku, stejně tak jako francouzského zákoníku Code civil. Pro mou práci je klíčový rozdíl starého a nového občanského zákoníku, protože nová úprava, která nabyla účinnosti 1. ledna 2014, na rozdíl od té staré rozděluje věcná břemena na služebnosti a reálná břemena. Mnou překládané termíny patří právě do oblasti věcných břemen. Vybrané termíny jsem vždy vnitrojazykově přeložila pomocí definic v novém občanském zákoníku, poté jsem je vyhledala ve mnou vybraných slovnících, a v nich nalezené výsledky jsem zanesla do tabulek. Následně jsem se pokusila příslušný termín dohledat ve francouzském zákoníku. Na základě získaných informací ze slovníků a z francouzské úpravy jsem následně navrhla ekvivalent českého termínu, který jsem vyhodnotila jako nejvhodnější.

Prvním cílem, který jsem si stanovila v úvodu mé práce bylo zjistit, zda se francouzská úprava občanského práva v oblasti věcných břemen s tou českou shoduje

nebo liší a případně nakolik. Zásadním rozdílem mezi oběma zákoníky je fakt, že francouzský zákoník nepojmenovává jednotlivé články či pododdíly, pouze Části²⁷, Hlavy²⁸, Díly²⁹ a případně Oddíly³⁰. Ani tyto části nejsou však pojmenované jednotlivým „pojmem“, jako spíše delším slovním spojením³¹ nebo větou³². Proto je často obtížné nalézt ekvivalent k českým termínům, které se vyskytují v české úpravě naopak velmi často a jsou přesně definované.

Prvním překládaným termínem byla *věcná břemena*, kde jsem hned narazila na první problém. Francouzský zákoník nerozděluje věcná břemena na služebnosti a reálná břemena, jako nový občanský zákoník. Proto nebylo možné nalézt přímý francouzský ekvivalent, který vystihoval jak služebnosti, tak reálná břemena v jednom termínu. Zde se tedy obě úpravy liší.

Nabytí služebnosti se jako termín v Code civil nevyskytuje, pouze článek pojednávající o tom, jak služebnosti vznikají.

Služebnost inženýrské sítě je dalším specifikem české úpravy – francouzský zákoník nevymezuje tolik specifických služebností, proto nezná ani služebnost inženýrské sítě.

Ani *opora cizí stavby* se neseťká s přímým ekvivalentem. Jediná část, která by se této služebnosti mohla svým obsahem přiblížit je část pojednávající o tzv. mitoyennetés, kde se ovšem jedná o společné vlastnictví zdí apod. Přímý ekvivalent tedy ve francouzském zákoníku neexistuje.

Služebnost okapu se v Code civil vyskytuje, její obsah se však liší od toho českého. Zatímco v české úpravě se jedná o možnost svodu dešťové vody na cizí pozemek, ve Francii tato možnost neexistuje – naopak je právě tímto zákonem zakázaná.

Právo na svod dešťové vody ve francouzské úpravě nenalezneme, což souvisí s předchozím odstavcem.

²⁷ „Livre”

²⁸ „Titre“

²⁹ „Chapitre“

³⁰ „Section“

³¹ např. „Du mur et du fossé mitoyens“

³² např. „Des servitudes qui dérivent de la situation des lieux“

Práva spojená s využíváním vody, která se vyskytnou na našem pozemku se v Code civil upravují. Nejedná se ovšem o právo na vodu na cizím pozemku a o přístup k ní. Přímý ekvivalent *práva na vodu* tedy opět neexistuje.

Termínem, který zcela vůbec neexistuje ve francouzské právní terminologii je rozliv. Nepodařilo se ho nalézt ani v terminologii obecné. *Služebnost rozlivu* v Code civil též definována není, nezbylo nic jiného než tento termín převést do francouzštiny opisem.

Dalším termínem je *služebnost stezky, průhonu a cesty*. Ve francouzském zákoníku je k nalezení pouze *droit de passage*, což je právo, ne služebnost, a navíc nerozlišuje jednotlivé pojmy – stezka, cesta a průhon – ale vše shrnuje do *passage*, tedy „průchodu“. Obsah je tedy obdobný, ovšem s tím rozdílem, že se jedná o právo toho, kdo potřebuje využít průchodu, ne o toho, kdo musí strpět např. procházení cizího přes svůj pozemek.

Právo pastvy v Code civil definováno není.

Užívací právo je v Code civil popsáno, ovšem pouze v rámci dílu nazvaného *De l'usage et de l'habitation*.

Jediný přímý ekvivalent, který ve francouzské úpravě nalezneme, je právě ekvivalent k *požívacímu právu*.

Služebnost bytu je součástí *De l'usage et de l'habitation*, stejně jako užívací právo.

Zánik služebnosti, stejně jako vznik služebnosti, je ve francouzském zákoníku popsán, přímý ekvivalent ovšem opět nenalezneme.

Posledním termínem je *reálné břemeno*, které spadá pod věcná břemena. V zákoníku ho tedy samozřejmě nenalezneme z důvodů, které jsou popsány u pojmu věcná břemena.

Dalším cílem bylo zjistit, nakolik je možné přeložit vybrané termíny pomocí slovníků, které jsem vybrala ze slovníků dostupných široké veřejnosti – slovníky obecné i právnické, které jsou k sehnání běžně v knihkupectvích, antikvariátech či

knihovnách. Nejvíce přímých překladů hledaných termínu jsem našla ve slovníku č. 3, tedy v *Čtyřjazyčném právnickém slovníku* od E. Le Docte – zde jsem našla přesně 9 překladů z 15. Na druhém místě je slovník č. 2, tedy *Francouzsko-český a česko-francouzský právní slovník* od Larišové, ve kterém se nachází 4 z 15 hledaných pojmů, poté slovník č. 4, tedy *Velký slovník* od Lingea, ve kterém se nachází 3 z 15 hledaných pojmů. Nakonec zbývá slovník č. 5 - *Francouzsko-český a česko-francouzský slovník* od Ledy a slovník č. 1 - *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů* od skupiny autorů, ve kterém jsem shodně našla pouze 1 z 15 hledaných pojmů.

Často jsem však musela hledat i jiné, pomocné pojmy, díky kterým jsem docílila překladového řešení. Tyto pojmy jsou též zanesené do jednotlivých tabulek spolu s původními hledanými termíny. Pomocných pojmů bylo celkem 19, spolu s původními termíny jsem tedy ve slovnících hledala celkem 34 slov. Pomocné pojmy nebyly většinou z právního prostředí, proto mi nejvíce pomohl slovník č. 4 s 17 vyhledanými pojmy z 19. Na druhém místě druhý obecný slovník, slovník č. 5 s 12 pojmy z 19, v právnických slovnících č. 2 a č. 3 jsem našla shodně 7 z 19 hledaných pojmů a v právním slovníku č. 1 jsem našla pouze 1 pojem.

Nejlepším slovníkem z právní oblasti, tedy nejlepším slovníkem pro účely této práce je slovník č. 3. Nejlepším slovníkem z oblasti obecné slovní zásoby je jednoznačně slovník č. 4. Nejhorším slovníkem je pak právní slovníček č. 1, ve kterém jsem našla pouze 4 pojmy celkem. V žádném ze slovníků jsem však nenalezla všechny překládané termíny, lze tedy usoudit, že tato oblast práva je v dostupných slovnících nedostatečně pokryta a překladatel se rozhodně nemůže spolehnout pouze na informace ze slovníků.

Posledním úkolem mé práce bylo navrhnoutí možných překladatelských řešení vybraných termínů. Tato řešení jsem buďto našla ve výše zmíněných slovnících, nebo jsem je vytvořila na základě vyhledaných pomocných pojmů ze slovníků a informací získaných analýzou francouzského Code civil. Překladová řešení jsou zanesena do tabulky v glosáři na konci praktické části práce.

5 RESUMÉ

J'ai divisé mon mémoire appelé *La terminologie du nouveau code civil tchèque relative au domaine des servitudes et l'analyse de ses équivalents en français* en deux parties - une partie théorique et une autre pratique. Dans la première partie je me suis familiarisée avec la préparation théorique afin de mieux maîtriser la partie pratique. D'abord, j'ai présenté le style fonctionnel, dont j'ai décrit le style administratif-juridique que contient la langue juridique. Je me suis occupée de la langue juridique plus en détails dans les trois sections - les signes et la définition de la langue juridique, la structure intérieure de la langue juridique, les structures sémantiques des discours juridiques et le vocabulaire de la langue juridique. Les différences entre la langue source et la langue cible, cela signifie qu'il est primordial de connaître les divergences entre la langue tchèque et la langue française pendant le processus de la traduction - je les ai décrit dans la sous-chapitre *La comparaison de la langue tchèque et de la langue française*. Les différences sont d'abord d'ordre général puis concernent plus spécifiquement la langue juridique. À la fin de la partie théorique de mon mémoire, un sous-chapitre traite de la théorie de la traduction. Dans ce dernier, je me suis consacrée aux principes de la traduction professionnelle, aux problèmes de la traduction ainsi qu'aux méthodes de la traduction. J'ai ensuite appliqué ces méthodes dans la partie pratique de mon mémoire.

Dans la partie pratique, j'ai présenté la segmentation inédite du nouveau code civil tchèque, ainsi que la segmentation du Code civil français. Le facteur clé pour mon mémoire est la différence entre le nouveau et l'ancien code civil tchèque. La nouvelle adaptation est entrée en vigueur le 1er janvier 2014 et elle divise de nouveau le domaine des servitudes en deux différents termes. J'ai traduit des termes du domaine des servitudes. Pour commencer, j'ai traduit les termes choisis en utilisant la traduction au-dedans de la langue source. Pour se faire j'ai utilisé le code civil tchèque nouveau. Puis j'ai essayé de trouver les termes dans les dictionnaires choisis et j'ai placé les résultats dans plusieurs tables. Ensuite, j'ai cherché les termes dans le Code civil français. Avec ces informations acquises, j'ai pu proposer un équivalent du terme tchèque que j'ai considérée comme étant le plus adéquat.

Le premier objectif de mon mémoire était de découvrir si le code civil tchèque et le Code civil français sont identiques dans le domaine des servitudes. Et en cas de

différences, les identifier. Le désaccord principal parmi les deux est le fait que dans le Code civil français il n'y a pas d'appellations des *Articles* individuels, seulement ceux des *Livres*, *Titres*, *Chapitres* et parfois *Sections*. Et de plus - ces appellations sont souvent des locutions ou même des phrases. Au contraire le code tchèque donne des noms aux Articles particuliers - et ce sont les termes que j'ai tâché de traduire. Après une analyse du code civil tchèque et code civil français, je pouvais constater, que les deux adaptations se diffèrent beaucoup. J'ai trouvé seulement 3 des 15 équivalents pour les termes tchèques dans le code français. Ce sont « *la servitude d'égout des toits* » qui est un peu différant dans l'adaptation française, puis « *de l'usage et de l'habitation* » qui est divisé en « *le droit d'usage* » et « *le droit de l'habitation* » dans le code tchèque et puis « *l'usufruit* » qui est le seul équivalent absolu du terme tchèque « *požívací právo* ».

Le deuxième objectif de mon mémoire était de trouver dans quelle mesure est-il possible de traduire les termes tchèques choisis avec des dictionnaires sélectionnés. J'ai sélectionné les dictionnaires généraux et juridiques accessibles dans les librairies, dans les bouquineries ou dans les bibliothèques. J'ai trouvé le plus de termes dans le « *Dictionnaire de termes juridiques en quatre langues* » écrit par E. Le Docte, où j'y ai trouvé 9 termes sur 15. Ma seconde source était le dictionnaire « *Francouzsko-český a česko-francouzský právní slovník* » (Un dictionnaire juridique français-tchèque et tchèque-français) écrit par Larišová avec 4 termes sur 15. Puis dans « *Velký slovník francouzsko-český a česko-francouzský* » (Un grand dictionnaire français-tchèque et tchèque français) publié par Lingea où j'y ai trouvé 3 termes sur 15. Et seulement 1 sur 15 termes dans « *Francouzsko-český a česko-francouzský slovník* » (Un dictionnaire français-tchèque et tchèque français) publié par Leda d'une part et dans « *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů* » (Tchéque-anglais-allemand-français petit dictionnaire de termes juridiques). Mais, étant donné que je ne pouvais pas trouver les termes juridiques dans les dictionnaires ou dans le code, j'ai dû chercher des termes auxiliaires pour pouvoir construire un équivalent français d'un terme tchèque. Pour cela, le dictionnaire de Lingea était le meilleur. Après cette analyse, je peux constater que le traducteur ne peut pas seulement compter sur les dictionnaires, bien qu'ils soient juridiques.

Pour accomplir mon dernier objectif, je devais proposer des équivalents français pour les termes tchèques. J'ai trouvé les équivalents dans les dictionnaires mentionnés

ou je les ai formé sur la base des termes auxiliaires et des informations gagnées moyennant l'analyse du Code civil. Des traductions sont mis au tableau à la fin du mémoire.

6 BIBLIOGRAFIE

Monografie a články

BAKEŠ, Milan, H. MARKOVÁ a J. TULÁČEK, 2000. *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů*. 2. vyd. Praha: Linde. ISBN 80-720-1225-8.

ČECHOVÁ, Marie, 1997. *Stylistika současné češtiny*. 1. vyd. Praha: ISV. ISBN 80-85866-21-8.

HRDLIČKA, Milan. Typy jazyků. META, občanské S. [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/cestina/typy-jazyku>

CHLOUPEK, Jan, 1991. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha. ISBN 80-04-23302-3.

KNITTLOVÁ, Dagmar, 2000. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0143-6.

KRHUTOVÁ, Marie, 2009. Útvary českého jazyka [online]. 2009 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: dl.webcore.czu.cz/file/QU1IMS9ud0c1ZHc9

PETRŮ, Ivo, 2007. Několik poznámek k překladu francouzského právního textu. *Vztahy a súvislosti v odbornom preklade*. VALCEROVÁ, A., ed. Prešov: Prešovská univerzita v Prešově, Filozofická fakulta, 2007.

RADIMSKÝ, Jan, 2004. Dans quelle mesure est-il possible de traduire un terme juridique? Brno: Études romanes de Brno, 2004, L 25, 37-44. ISSN 0231-7532.

RADINA, Otomar, 1977. *Francouzština a čeština: systémové srovnání dvou jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

ŠABRŠULA, Jan, 2007. *Teorie a praxe překladu*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-372-6.

TIONOVÁ, Alena, 2006. *Francouzština pro pokročilé*. Praha: Leda. ISBN 80-859-2780-2.

TOMÁŠEK, Michal, 2003. *Překlad v právní praxi*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s.. ISBN 80-7201-427-7.

ŽVÁČEK, Dušan, 1995. *Kapitoly ze teorie překladu I: Odborný překlad*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci. ISBN 80-7067-489-X.

Bakalářské a diplomové práce

TKAČUKOVÁ, Tatiana, 2006. *Jazyk a styl právní češtiny*. Brno: 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, Ústav českého jazyka.

HUTLOVÁ, Hana, 2011. *Lexikální specifika francouzského právního jazyka v oblasti trestního soudnictví a problematika ...*. České Budějovice: 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, Ústav romanistiky.

Slovníky

LAROUSSE.FR [online]. [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/acquisition/811?q=acquisition#808>

BAKEŠ, Milan, Hana MARKOVÁ a Jan TULÁČEK. *Česko-anglicko-německo-francouzský slovníček právních pojmů*. 2. upr. vyd. Překlad Miroslav Kalina. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-720-1225-8.

LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský, právní slovník*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 312 s. ISBN 978-807-3801-113.

LE DOCTE, Edgard. *Čtyřjazyčný právní slovník*. Vyd. 1. Praha: Codex, 1997, 766 s. ISBN 80-859-6309-4.

Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník. 1. vyd. Brno: Lingea, 2007. ISBN 978-80-87062-05-0.

VLASÁK, Václav. *Francouzsko-český a česko-francouzský slovník*. 1. vyd. Voznice: LEDA, 2002, 1360 s. ISBN 80-859-2797-7.

Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Code civil